

Opiskeluhuollon kokemuksia kasvat tusohtajaajan työn vaikuttavuudesta

Juha-Petteri Jokitalo

2020 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

**Opiskeluhoillon kokemuksia kasvatusohjaajan työn vaikuttavuudesta koulussa
Opiskeluhoillon kokemuksia kasvatusohjaajan työn vaikuttavuudesta**

Juha-Petteri Jokitalo
Sosiaalialan koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Huhtikuu 2020 2020

Juha-Petteri Jokitalo

Opiskeluhuollon kokemuksia kasvatusohjaajan työn vaikuttavuudesta
Opiskeluhuollon
kokemuksia kasvatusohjaajan työn vaikuttavuudesta

Vuosi 2020 2020

Sivumäärä 46

Tarve sosionomin työpanokselle kouluissa osana ennaltaehkäisevää sosiaalityötä on suuri. Viime vuosina sosionomeja on alettu palkata peruskouluihin opiskeluhuollon tueksi ja laajentaa ennaltaehkäisevien sosiaalipalveluiden tavoittavuutta. Sosionomeja työskentelee eri nimikkeillä esimerkiksi koulusosionomeina, kasvatusohjaajina ja hyvinvointiagentteina. Sosionomin työtä kouluissa on tutkittu aiemmin kehittämishankkeiden ja AMK-opinnäytetöiden kautta.

Opinnäytetyön tavoitteena oli tutkia opiskeluhuollon henkilöstön kokemuksia sosionomin työn vaikuttavuudesta koulussa. Opinnäytetyön tarkoituksena oli nostaa esiin kokemuksia sosionomin työn vaikuttavuudesta sekä löytää kehittämiskohteita ja -ideoita kasvatusohjaajan työn kehittämiseksi. Opinnäytetyö on toteutettu kahden eteläsuomalaisen koulun sekä kyseisen kunnan opetuspalveluiden toimeksiantona.

Tutkimus toteutettiin puolistrukturoituna teemahaastatteluina, jotka toteutettiin yksilohaastatteluina. Haastateltavia oli kahdesta eri peruskoulusta yhteensä viisi: kaksi koulukuraattoria, apulaisrehtori (opiskeluhuollosta vastaava henkilö), kouluterveydenhoitaja ja erityisopettaja. Aineisto analysoitiin induktiivista sisällönanalyysiä mukaillen.

Kokemukset sosionomin työn vaikuttavuudesta ovat opiskeluhuollon näkökulmasta pääosin positiivisia ja sosionomit ovat arvostettuja henkilöitä työyhteisöissään. Sosionomin työpanos on vähentänyt opiskeluhuollon työtaakkaa ja lisännyt koulun mahdollisuuksia kasvaa ja kehittyä. Oppilaiden osallisuus on lisääntynyt sosionomin työn kautta.

Tulokset ovat hyödynnettävissä kouluissa työskentelevien sosionomien työnkuvan kehittämiseksi. Tutkimuksen kohteena olleissa kouluissa sosionomin työ näkyy arvostettuna ja merkityksellisenä. Sosionomin työ vaikuttaa monin eri tavoin oppilaiden ja koko koulu yhteisön hyvinvointiin ja koulujen mahdollisuuksiin panostaa yhteisölliseen opiskeluhooltoon. Tutkimuksen tulokset tukevat myös sosionomien palkkaamista yhä laajemmin ympäri Suomea.

Aihetta on tärkeä tutkia sosionomien määrän lisääntyessä kouluissa. Jatkotutkimusta tarvitaan lisää. Aiheesta tarvittaisiin laajempi ja kattavampi vaikuttavuustutkimus, joka vaatisi opinnäytetyötä (AMK) suuremman ajallisen resurssin. Kokemuksia sosionomin työn vaikuttavuudesta tulisi tutkia myös laajemmin kansallisesti. Aihetta olisi hyvä tutkia tarkemmin myös oppilaiden näkökulmasta.

Asiasanat: Koulusosiaalityö, kasvatusohjaaja, koulusosionomi, opiskeluhoolto

Juha-Petteri Jokitalo

The impact of mentoring regarding experiences with student services

Year 2020 2020 Pages 46

The availability of student Bachelors of Social Services in schools has become a great part of pre-emptive measures. In recent years, there has been a trend to hire student Bachelors of Social Services for elementary schools to help with student counseling, and thus also expanding the availability of pre-emptive social services. Currently, there are student Bachelors of Social Services who are titled as ; School-Bachelor of Social Services, Growth-Counselor, Education Instructor, and Well-being Agent. The work of students of Bachelors of Social Services in schools has been studied before through development-projects and polytechnic thesis studies.

The objective of this thesis was to study the experiences of student services personnel regarding the effectiveness of the work of student Bachelor of Social Services in schools. Consequently, the aim was to showcase the experiences relating to the effects, discover areas for improvement, and to outsource proposals on how to further develop the field of Growth-Counselor. The thesis has been completed by the order of two Southern Finland schools, and the respective municipality.

This study was carried out via half-structured themed-interviews which were conducted individually. There are five participants overall from two different elementary schools: two school social workers, a vice-principal (who is responsible for student services), a school health nurse, and a special education teacher. The material was analyzed through the methods of inductive content analysis.

The experiences of the effects of student Bachelor of Social Services' work are mainly positive from the standpoints of student counseling. Moreover, student Bachelors of Social Services are well-respected individuals in their work environment. The work input of student Bachelors of Social Services has lessened the workload of student services and increased the opportunities for the schools to grow and evolve. The students' involvement has also increased through the work of Bachelor of Social Services.

The results can be utilized in reformulating the job description of student Bachelors of Social Services working in education. In the schools that were subject to the study, the work of student Bachelors of Social Services is appreciated and found meaningful. This work influences the well-being of the students and the school community as a whole in many ways, while also regulating the abilities to invest in communal student counseling. In conclusion, these discoveries support the concept of hiring more student Bachelors of Social Services all over Finland.

This is an important topic to be further researched while the number of student Bachelors of Social Services increases in schools. There is a need for more in-depth analysis with a broader scope and more comprehensive examination of the effects. However, this would also require broader time-resources than this bachelor thesis. These experiences and impressions should be studied nationally as well and it would be also beneficial to approach the topic from the students' viewpoint too.

Keywords: School social service work, Growth-Counselor, School Bachelor of Social Services, Student Counseling

Sisällys

1	Johdanto.....	6
2	Opinnäytetyön tarkoitus, tavoitteet ja tutkimusongelma	7
3	Opinnäytetyön teoriatausta.....	8
3.1	Sosiaalityö peruskoulussa	8
3.1.1	Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki ja lastensuojelulaki	8
3.1.2	Käytännön sosiaalityö peruskoulussa	11
3.2	Ehkäisevä työ	12
3.3	Moniammatillinen yhteistyö	13
4	Tutkielman toteutus	14
4.1	Aineiston keruu	14
4.2	Aineiston analyysi	15
5	Tutkielman tulokset.....	18
5.1	Yhteistyö	19
5.1.1	Yhteistyön muodot	20
5.1.2	Yhteistyön haasteet	22
5.2	Kokemukset kasvatusohjaajan työn vaikuttavuudesta	23
5.2.1	Kasvatusohjaajan vaikutus informanttien työmäärään.....	25
5.2.2	Kasvatusohjaajan vaikutus informanttien työn sisältöön	26
5.2.3	Kasvatusohjaajan vaikutus oppilaiden hakeutumiseen opiskeluhuollon palveluihin	27
5.2.4	Kasvatusohjaajan vaikutus koulun arkeen ja oppilaiden hyvinvointiin.....	28
5.2.5	Kasvatusohjaajan vaikutus asiakkuuksien kirjaamiseen.....	29
5.3	Palaute kasvatusohjaajan työstä.....	30
5.3.1	Palaute kouluhenkilökunnalta	31
5.3.2	Palaute oppilailta.....	32
5.3.3	Palaute huoltajilta	33
5.4	Kehittämiskohteita ja -ideoita kasvatusohjaajan työhön.....	33
6	Johtopäätökset	37
7	Pohdinta	39
7.1	Eettisyys ja luotettavuus	40
7.2	Jatkotutkimusaiheet	41
	Lähteet.....	42
	Kuviot	44
	Taulukot	44
	Liitteet	45

1 Johdanto

Peruskoulut elävät jatkuvan muutoksen alla. Oppilaiden tarpeet sosiaalialan palveluihin lisääntyvät. Kouluihin tarvitaan yhä enemmän aikuisia, jotka pystyvät työssään keskittymään oppilaiden hyvinvoinnin tukemiseen ja siten edistämään oppimista. Koulukuraattorit ovat usein ylityöllistettyjä ja opettajien aika ei opetustyön lisäksi riitä opiskeluhoollisiin tehtäviin. Koulukuraattorit joutuvat keskittymään yhteisöllisen ja ennaltaehkäisevän työn sijasta yksilöön keskittyvään työhön ja ratkomaan jo olemassa olevia ongelmia. Näin ollen ongelmat, jotka olisivat varhaisella tuella hoidettavissa ilman, että tilanteet kriisiytyisivät, pääsevät usein kasvamaan suuremmiksi ja haastavammiksi. Tähän tarpeeseen on pyritty useassa Suomen koulussa vastaamaan palkkaamalla sosionomeja koulukuraattoreiden työpariksi yhteisölliseen ennaltaehkäisevään työhön. Sosionomin varsinaiset tehtävänimikkeet kouluissa eivät vielä ole täysin vakiintuneet; joissakin kouluissa sosionomi toimii koulusosionomin nimikkeellä ja joissakin kouluissa kasvatusohjaajana.

Tässä opinnäytetyössä selvitin sosionomin työn vaikuttavuuden kokemuksia haastatteleamalla muun opiskeluhoollon parissa työskenteleviä henkilöitä. Opiskeluhoollon ulkopuolelta haastatelin opinnäytetyötä varten yhtä erityisopettajaa, jolloin sain myös hieman opetushenkilöstön näkökulmaa opinnäytetyölleni. Tutkimalla vaikuttavuuden kokemuksia oli tarkoitus selvittää, onko kasvatusohjaajan palkkaamisella saatu muiden opiskeluhoollon henkilöiden työtaakkaa kevennettyä ja koulu yhteisön hyvinvointia parannettua. Lisäksi pyrkimyksenä oli löytää mahdollisia kehityskohteita opiskeluhoollossa työskentelevien näkökulmasta.

Opinnäytetyön teoreettinen viitekehys koostuu koulusosiaalisen työn käsitteestä, ennaltaehkäisevän työn käsitteestä sekä moniammatillisen yhteistyön käsitteestä. Kouluissa sosiaalialan asiantuntijana on perinteisesti toiminut koulukuraattori yksinään, joten teoreettisessa viitekehyksessä painottuu koulukuraattorin näkökulma koulusosiaalisen työn osalta. Ennaltaehkäisevä työ on koulusosiaalisen työn keskeisin tehtävä, joten sen avaaminen tukee ymmärrystä kouluissa tehtävästä sosiaalialan työstä. Opiskeluhoollossa toimii useiden eri alojen ammattilaisia ja yhteistyö heidän välillään on välttämätöntä työn onnistumisen kannalta. Koulukuraattori, sosionomi, koulupsykologi ja terveydenhoitaja muodostavat yhdessä toimivan palveluverkoston oppilaille. Voidaan todeta, että mitä sujuvampaa yhteistyö näiden edellä mainittujen toimijoiden välillä on, sitä tehokkaampaa ja laadukkaampaa on se apu, jota oppilas saa.

Opinnäytetyö on toteutettu laadullisena tutkimuksena haastatteleamalla kahden eteläsuomalaisen koulun opiskeluhoollon henkilökuntaa sekä yhtä erityisopettajaa heidän kokemuksistaan sosionomin työn vaikuttavuudesta koulussa. Analysoin keräämäni tutkimusaineiston käyttäen menetelmänä induktiivisesta sisällönanalyysiä. Lisäksi pohdin opinnäytetyöni luotettavuutta ja eettisiä kysymyksiä liittyen työn luonteeseen ja kontekstiin.

Valitsin opinnäytetyön aiheen lähtökohtaisesti oman kiinnostukseni pohjalta. Koulussa tehtävä sosiaalityö näyttäytyy itselleni erittäin mielenkiintoisena tulevaisuuden työnä, joten ajattelin, että suuntaan opinnäytetyöni sinne. Lasten ja nuorten kanssa työskentely on ollut tähtäimesäni koko sosionomiopintojeni ajan, joten on luontevaa tehdä myös opinnäytetyö tähän asiakasryhmään kohdistuen.

Muissa kuin koulukuraattorin tehtävissä työskenteleviä sosionomeja ei ole vielä kovinkaan paljon, joten tutkittavaa ja selvitettävää sosionomin työn vaikuttavuudesta koulussa löytyy merkittävästi. Aihetta on aiemmissa tutkimuksissa tutkittu pääasiassa kehittämishankkeiden näkökulmasta sekä selvittämällä sitä, mitä sosionomi voi kouluissa tehdä. Aiheesta tehdyissä kehittämishankkeissa on kehitetty sosionomille tehtävänimikkeitä kouluihin koulukuraattoreiden työpariksi.

Useista aikaisemmista opinnäytetöistä nousee esiin tarve tutkia sosionomin työn vaikuttavuutta kouluissa (Miettinen & Raassina 2016, 66; Hänninen & Lahti 2017, 114). Rajasin aihetani siten, että selvitin sosionomin työn vaikuttavuuden kokemuksia haastatteleamalla muita opiskeluhuollon parissa työskenteleviä henkilöitä. Aikaisemmista tutkimuksista on noussut esiin myös se, että opettajat kokevat työaikansa kuluvan liiaksi varsinaisen opetustyön sijasta oppilaiden kahnauksien selvittämiseen sekä muihin opiskeluhuollollisiin tehtäviin. Koulukuraattoreilla taas ei riitä resurssit pienten ongelmien ratkomiseen, vaan he joutuvat keskittymään vain suurempiin ja akuuteimpiin ongelmiin. Työn rajaaminen opiskeluhuollon kokemusten selvittämiseen koko kouluhenkilökunnan sijasta nousi esiin, koska muut opiskeluhuollon henkilöt tekevät runsaasti yhteistyötä kasvatusohjaajan kanssa ja näin ollen laadukkaampia kokemuksia löytyy enemmän. Myöskin opettajien tiukka aikataulu koettiin kouluissa esteeksi haastatteluiden toteuttamiseksi.

2 Opinnäytetyön tarkoitus, tavoitteet ja tutkimusongelma

Opinnäytetyön tarkoituksena oli siis selvittää opiskeluhuollon kokemuksia sosionomin työpanoksen vaikuttavuudesta koulussa. Kokemusten pohjalta oli myös tarkoitus löytää mahdollisia kehittämiskohteita kasvatusohjaajan ja muun opiskeluhuollon henkilökunnan työhön.

Sosionomeja on viime vuosien aikana palkattu kouluille ennaltaehkäisevään työhön erilaisilla tehtävänimikkeillä, joista yleisimpinä ovat koulusosionomin ja kasvatusohjaajan nimikkeet. Tämän opinnäytetyön tarkoituksena ja tavoitteena oli tuottaa ajantasaista tietoa sosionomin työn vaikuttavuudesta opiskeluhuollon kokemusten pohjalta. Lisäksi tällä opinnäytetyöllä oli tavoitteena löytää kehityskohteita sosionomin työhön koulussa. Myös oman osaamiseni kehittäminen oli yksi merkittävä tavoite opinnäytetyölleni.

Tutkimuskysymykset opinnäytetyössäni ovat:

1. Millaisia kokemuksia opiskeluhoollon henkilöstöllä on kasvatusohjaajan työn vaikuttavuudesta?
2. Millaisia kehityskohteita kasvatusohjaajan työhön nousee?

Tutkimuskysymykset pohjautuvat opinnäytetyön aiheeseen sekä opinnäytetyön toimeksiantajan toiveeseen. Muodostin teemahaastattelurungon tutkimuskysymysten pohjalta.

3 Opinnäytetyön teoriatausta

Opinnäytetyön teoriatausta koostuu sosiaalityöstä peruskoulussa, ennaltaehkäisevästä työstä sekä moniammatillisesta yhteistyöstä. Peruskoulussa tehtävä sosiaalityö on hyvin laaja käsite, joten jaan sen useampiin osiin. Ensiksi avaän sitä eri lakien pohjalta, minkä jälkeen perehdyn aikaisempien tutkimusten pohjalta siihen, miten sosiaalityö kouluissa toteutuu käytännössä. Ennaltaehkäisevä työ kuuluu kiinteästi peruskoulussa tehtävään sosiaalityöhön, mutta käsitteen laajuuden vuoksi olen avannut sen omana alaotsikkonaan.

Hyvinvoiva koulu yhteisö koostuu useasta eri osa-alueesta, joita olen teoriataustassa määritellyt. Mahkonen (2005, 101) toteaaakin, että oppiminen ja hyvinvointi ovat vahvasti sidoksissa toisiinsa. Tällä tarkoitetaan koulumaailmassa sitä, että oppiminen on haasteellista ilman hyvinvointia ja hyvinvointi taas haasteellista ilman oppimista. Opiskeluhoollissa yhtenä hyvinvoinnin perustana on yksilöllisyys. Erilaisissa tapauksissa tulee ottaa huomioon lapsen tai nuoren ikä ja muut kehitykseen liittyvät seikat, jotta voidaan tehdä oikeita ratkaisuja ja tarjottavat tukitoimet ovat tarpeisiin vastaavia. (Mahkonen 2005, 132.)

3.1 Sosiaalityö peruskoulussa

Peruskoulussa tehtävää sosiaalityötä ohjaavat useat eri lait, joista keskeisimpinä ovat oppilas- ja opiskelijahuoltolaki sekä lastensuojelulaki. Myös perusopetuslaissa säädetään peruskoulussa tehtävään sosiaalityöhön liittyviä asioita, mutta pääpaino on kahdessa ensin mainitussa laissa. Avaän tässä luvussa koulusosiaalityön käsitettä lakien pohjalta sekä siltä pohjalta, miten sosiaalityötä käytännössä peruskoulussa tehdään. Lakeihin perustuva teoriatausta painottuukin siksi koulukuraattorin tekemään sosiaalityöhön kouluissa. Sosionomin toimiessa koulukuraattorin työparina esimerkiksi kasvatusohjaajan tai koulusosionomin nimikkeellä hänen toimintaansa ei ole erikseen säädelty laissa, mutta hänen työtään ohjaavat samat lait kuin koulukuraattorin työtä. Useissa kouluissa on nähty tarvetta saada koulukuraattorin rinnalle sosiaalialan ammattilaisia, mutta rahalliset resurssit ovat usein esteenä palkkaamiselle.

3.1.1 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki ja lastensuojelulaki

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) määrittelee perusopetuslain mukaisessa perusopetuksessa olevan oppilaan oikeudesta opiskeluhooltoon. Oikeus lain tarkoittamaan opiskeluhooltoon on myös lukio-opiskelijoilla ja ammatillisessa koulutuksessa opiskelevilla sekä

valmentavassa koulutuksessa olevilla opiskelijoilla. Laki kattaa koulusosiaalityön lisäksi paljon muitakin asioita, kuten oppilasyhteisön ja opiskeluympäristön turvallisuutta, esteettömyyttä ja kodin ja oppilaitoksen välistä yhteistyötä. Sosiaalityön osuus on kuitenkin oppilas- ja opiskelijahuoltolain säädöksissä laaja. Lain tarkoitus ja tavoitteet on määritelty seuraavasti:

” 1) edistää opiskelijoiden oppimista, terveyttä ja hyvinvointia sekä osallisuutta ja ehkäistä ongelmien syntymistä; 2) edistää oppilaitosyhteisön ja opiskeluympäristön hyvinvointia, terveellisuutta ja turvallisuutta, esteettömyyttä, yhteisöllistä toimintaa sekä kodin ja oppilaitoksen välistä yhteistyötä; 3) turvata varhainen tuki sitä tarvitseville; 4) turvata opiskelijoiden tarvitsemien opiskelu- huoltopalvelujen yhdenvertainen saatavuus ja laatu; 5) vahvistaa opiskeluhoollon toteuttamista ja johtamista toiminnallisena kokonaisuutena ja monialaisena yhteistyönä. ” (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, § 2.)

Opiskeluhoollon palveluita lain mukaan ovat psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä koulu- ja opiskelijaterveydenhuollon palvelut. Näiden palveluiden lisäksi laissa määritellään yksilökohtaisen opiskeluhoollon sisältävän monialaista yksilökohtaista opiskeluhoollon sekä erityisoppilaitoksissa annettavia sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita. Yhteisöllistä opiskeluhoollon toteuttavat kaikki opiskeluhoollon toimijat. Psykologi- ja kuraattoripalveluiden tarkoitus on lain mukaan edistää koulu- ja opiskeluyhteisön hyvinvointia sekä yhteistyötä opiskelijoiden perheiden ja muiden läheisten kanssa sekä tukea opiskelijoiden oppimista ja hyvinvointia sekä sosiaalisia ja psyykkisiä valmiuksia. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, § 5-10) Opiskeluhoollon kokonaisuudesta laissa kirjoitetaan seuraavasti:

” Opiskeluhoollolla tarkoitetaan opiskelijan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa oppilaitosyhteisössä.” (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, § 3.)

Opiskeluhoollon järjestämisvastuusta oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa (1287/2013, § 9) säädetään seuraavasti kuraattori- ja psykologipalveluiden osalta:

”Oppilaitoksen sijaintikunta vastaa opiskeluhoollon psykologi- ja kuraattoripalvelujen järjestämisestä alueellaan sijaitsevien esi- ja perusopetusta, lukiokoulutusta sekä ammatillista perustutkintokoulutusta ja valmentavaa koulutusta antavien oppilaitosten opiskelijoille heidän kotipaikastaan riippumatta. Oppilaitoksen sijaintikunnalla on velvollisuus järjestää psykologi- ja kuraattoripalvelut opiskelijoille myös silloin, kun koulutuksen järjestäjä on yksityinen tai valtio, jollei koulutuksen järjestäjä päättä järjestää näitä palveluja osittain tai kokonaan omana toimintanaan ja omalla kustannuksellaan. Oppilaitoksen sijaintikunta voi tukea koulutuksen järjestäjää psykologi- ja kuraattoripalvelujen

järjestämisessä. Ulkomailla sijaitseva koulutuksen järjestäjä vastaa psykologi- ja kuraattoripalvelujen järjestämisestä omille opiskelijoilleen.” (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, § 9)

Kun oppilas pyytää päästä keskustelemaan koulukuraattorin tai psykologin kanssa, on keskustelu järjestettävä seitsemän päivän sisällä pyynnöstä. Kiireellisissä tapauksissa keskustelu on järjestettävä samana tai viimeistään seuraavana työpäivänä. Laki koskee myös tilannetta, jolloin oppilaan huoltaja tai joku muu henkilö ottaa yhteyttä oppilaan asioissa ja tarve koulukuraattorin kanssa keskusteluun nousee esille. Koulukuraattorin ja psykologin on lain mukaan myös ohjattava oppilas tarvittaessa muiden opiskeluhuollon palveluihin tai muihin palveluihin, joita erityisen tuen tarpeessa oleva oppilas tarvitsee. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, § 15)

Kouluissa tehtävä sosiaalityö on lastensuojelulain mukaista ehkäisevää lastensuojelua. Sen tarkoituksena on edistää ja turvata lasten kasvua, kehitystä ja hyvinvointia sekä tukea vanhemmuutta. (Lastensuojelulaki 417/2007, § 3A.) Ehkäisevää lastensuojelua ohjaavat samat periaatteet kuin varsinaista lastensuojelua. Lastensuojelulain (417/2007, § 4) mukaan: *”Lastensuojelun on edistettävä lapsen suotuisaa kehitystä ja hyvinvointia. Lastensuojelun on tuettava vanhempia, huoltajia ja muita lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavia henkilöitä lapsen kasvatuksessa ja huolenpidossa. Lastensuojelun on pyrittävä ehkäisemään lapsen ja perheen ongelmia sekä puuttumaan riittävän varhain havaittuihin ongelmiin.”* Lastensuojelulaissa ehkäisevä lastensuojelu nousee esille enemmän, kuin käytännössä siihen panostetaan. Edellä lainaamani lainkohdan viimeisessä lauseessa säädetään, että on pyrittävä puuttumaan ongelmiin jo ennen niiden syntyä tai varhaisessa vaiheessa.

Lastensuojelulaki (417/2007, § 11) velvoittaa kunnan järjestämään ehkäisevän lastensuojelun sisällön sellaiseksi, kuin tarve kunnassa edellyttää. Lastensuojelun laadun tulee olla sellaista, että sillä taataan lapsen ja perheen tarpeellinen apu ja tuki. Lisäksi laki velvoittaa kunnan laatimaan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman, jossa otetaan huomioon muun muassa tiedot lasten ja nuorten hyvinvoinnin tilasta (lastensuojelulaki 417/2007, § 12). Edellä mainitun suunnitelman pohjalta kunnan tulee järjestää lastensuojelu siten, että suunnitelmaa noudatetaan ja lasten ja nuorten hyvinvointia parannetaan. Tähän on vastattu palkkaamalla sosionomeja kouluihin ehkäisevään lastensuojelutyöhön.

Lapsen ollessa sijaishuollossa on hänen sivistykselliset oikeutensa turvattava. Lapsi on oikeutettu varhaiskasvatukseen ja perusopetukseen sijaishuollon aikana. Lastensuojelusta vastaava sosiaalityöntekijä sekä sijaishuollossa kasvatuksesta ja hoidosta vastaava työntekijä tekevät

yhteistyötä perusopetuksen kanssa koulutuksen järjestämiseksi ja sujumiseksi. (Lastensuojelulaki 417/2007, § 52a) Tämä pykälä tuli voimaan 1.1.2020.

3.1.2 Käytännön sosiaalityö peruskoulussa

Sosiaalityötä peruskoulussa lakien lisäksi ohjaavat sosiaalialan perustana olevat arvot ja tavoitteet. Työlle asetetaan kussakin organisaatiossa omat tavoitteensa ja painopisteet siten, että työllä pyritään vastaamaan tarpeisiin, jotka nousevat kyseisessä kunnassa tai yksittäisessä koulussa esille. Jokainen koulussa sosiaalialan työtä tekevä vaikuttaa itse omalla persoonallaan ja osaamisellaan siihen, miten työ toteutetaan. Koulun sosiaalityön tavoitteena on tukea oppilaiden kasvua ja ennaltaehkäistä sekä korjata sosiaalisia ongelmatilanteita koulussa ja oppilaan muussa elämässä. Lisäksi työn tavoitteena on lisätä yhteistoimintaa koulu yhteisön sisällä sekä kodin ja koulun välillä. (Kuuskeri 2013, 4-5.)

Koulusosiaalityö on oppilaiden tukemista eettisesti yhteiskunnan vastuulliseksi jäseneksi kasvamisessa. Työtä tehdään pohjimmiltaan osallistamistyönä, jonka tavoitteena on koulunkäynnin turvaaminen. Kuraattorit ovat täydentäneet koulun perustehtävän toteutumista. Opettajilla on omat päämääränsä, joihin he pyrkivät ja kuraattoreiden on odotettu tukevan opettajien päämäärien saavuttamista. Pääasiallisena tavoitteena koulusosiaalityössä kuraattoreiden näkökulmasta on oppilaiden tukeminen ja auttaminen siten, etteivät he syrjäytyisi ja saisivat päästötodistuksen. Opettajat ja oppilaiden vanhemmat ovat olleet näiden tavoitteiden saavuttamisessa kuraattoreiden tukena. (Kurki, Nivala & Sipilä-Lähdekorpi 2006, 20-21.)

Käytännön sosiaalityö peruskouluissa on hyvin verkostoitunutta. Kuraattorit tekevät tiivistä yhteistyötä niin koulu yhteisön sisällä kuin sen ulkopuolellekin. Kurki ym. (2006, 25) toteavat, että tärkein yhteistyö taho koulu yhteisön sisällä on rehtori, sillä rehtorilla on vahva merkitys koko koulun ilmapiiriin. Myös muut opiskelu huollon henkilöt, kuten koulupsykologi nähdään erityisen tärkeänä yhteistyökumppanina kuraattoreille. Koulun ulkopuolella sosiaalitoimi ja perheneuvola nousevat tärkeimmiksi yhteistyökumppaneiksi. Myös nuorisotoimi sekä erityisnuorisotyö muodostavat kuraattoreille tärkeän yhteistyökumppanuuden koulun ulkopuolelta. Tärkeää yhteistyötä tehdään myös oppilaiden vanhempien kanssa. (Kurki ym. 2006, 25.)

Koulussa tehtävälle sosiaalityölle ei ole valtakunnallisesti yhtenäistä työkäytäntöä. Eri kouluissa ja eri puolilla Suomea työtä tehdään hyvin erilaisilla tavoilla. Tapoihin vaikuttavat oppilaiden tarpeet, koulun omat käytännöt sekä työtä tekevien ammattilaisten käytännöt ja persoona. Yhteisenä työtä kuvaavana käsitteenä kuraattorit ovat nostaneet käsitteen ”välittäjä-asiantuntija”. Tällä tarkoitetaan sitä, että kuraattori toimii välittävänä asiantuntijana ristiriidoissa eri sidosryhmien kesken. Käsite voidaan ymmärtää myös siten, että kuraattori välittää oppilaista ja koko koulu yhteisöstä. Muita käsitteitä, jotka kuvaavat kouluissa tehtävää sosiaalityötä kuraattoreiden näkökulmasta ovat: muutoksen käynnistäjä, opiskelun motivoija, innostaja sekä nuoren asianajaja. (Kurki ym. 2006, 26.)

Tärkeimpiä työvälineitä ja menetelmiä koulusosiaalityöhön kuraattoreiden näkökulmasta ovat koulutus, tieto- ja taitopohja sekä työntekijän persoonallisuus. Tieto- ja taitopohjana ovat sosiaalialan tiedot ja taidot, mutta vuorovaikutustaitojen ja jonkinlaisten psykologisten taitojen puuttuessa työ on lähes mahdotonta tehdä. Ominaisuuksiltaan kuraattorin tulee olla rohkea, jämäkkä, kärsivällinen, empaattinen ja rehellinen. Myös stressin sietokyky sekä joustavuus, huumori, myönteisyys ja luovuus ovat tärkeitä ominaisuuksia. Keskeisin työväline kuraattorin työssä on keskustelu. Keskustelutaito tukee muiden työmenetelmien käyttöä, joista esimerkkeinä motivoiva haastattelu, verkostotyö, ratkaisukeskeinen työ sekä luokkatyö. (Kurki ym. 2006, 28-29.)

Pippurin (2015, 1) mukaan kuraattori edistää ja tukee sosiaalityön keinoin oppilaiden fyysistä ja psyykkistä hyvinvointia koulussa. Oppilaiden hyvinvoinnin, myönteisen kokonaiskehityksen sekä koulunkäynnin tukeminen ovat keskeisiä tavoitteita kuraattorin työskentelyssä. Koulun sosiaalityön tehtävänä on myös oppilaiden kehitykseen liittyvien sosiaalisten vaikeuksien ehkäiseminen ja poistaminen. (Pippuri 2015, 1.)

Gråsten-Salosen & Mehtiön (2017,362) mukaan ”koulun sosiaalityöllä edistetään opiskelijoiden sosiaalista kasvua, arjen sujumista, toimintakykyä ja vuorovaikutussuhteita”. Myös turvallisuutta tukeva toiminta on hyvinvoinnin tukemisen lisäksi yksi kuraattorin keskeisistä työtehtävistä yhdessä koko oppilaitoksen henkilökunnan kanssa. Keskeisiä tukitoimia, joilla vastataan opiskelijoiden koulunkäynnin ja hyvinvoinnin esteisiin, voivat olla keskustelut opiskelijan kanssa, tapaamiset vanhempien kanssa, opettajakonsultaatio, luokkatyö yhdessä opettajan kanssa, verkostojen kokoaminen, oppilaitoksen yleiseen toimintaan vaikuttaminen tai seuranta. (Gråsten-Salonen & Mehtiö 2017, 362.)

3.2 Ehkäisevä työ

Koulussa tehtävä sosiaalityö on ensisijaisesti ennaltaehkäisevää työtä (Lastensuojelulaki 417/2007, § 3A). Ehkäisevän työn tarkoituksena on suojata lapsia ja nuoria erilaisilta sosiaalisilta ongelmilta. Näillä sosiaalisilla ongelmilla tarkoitetaan sellaisia asioita, jotka voivat olla uhkana hyvinvoinnille jossakin lapsen tai nuoren elämänvaiheessa. Ehkäisevä työ voidaan kohdentaa erilaisten tarpeiden mukaan, esimerkiksi päihdetyöhön tai mielenterveystyöhön. Ehkäisevän työn eri osa-alueet ovat jatkuvasti osana kouluarjessa. (Lundbom 2014, 9-10.)

Ehkäisevä työ ja varhainen tuki ovat käsitteitä, joita käytetään usein rinnakkain. Lundbomin (2014, 10) mukaan varhainen tuki ymmärretään yleensä neutraalimpana käsitteenä kuin ehkäisevä työ, mutta samalla tavoin se voidaan myös kohdentaa johonkin tiettyyn ongelmaan tai riskijoukkoon. Lundbom toteaa myös, että tarjottaessa varhaista tukea, on usein jokin tarve jo noussut esille, mutta varhaisella tuella ei pyritä ratkomaan syvällisiä ongelmia. Ehkäisevässä työssä taas ongelmatilanne on jo tosiasiallisesti syntynyt ja tällöin työllä pyritään ehkäisemään lisäongelmat ja korjaamaan jo olemassa olevia ongelmia. Ehkäisevä työ vaatii

tekijältään ehkäisevää työtettä. Ehkäisevällä työtteellä tarkoitetaan käytännössä sitä, että tunnistetaan varhain tuen tarve ja tunnistamisen lisäksi annetaan tukea varhain. Ehkäisevä työ voidaan tiivistää olevan tuki, jolla ehkäistään ongelman kriisiytyminen. (Lundbom 2014, 11-13.)

3.3 Moniammatillinen yhteistyö

Isoherranen (2005, 14) kuvaa moniammatillista yhteistyötä sosiaali- ja terveysalan asiakastyössä eri ammattilaisten työskentelynä, jonka pyrkimyksenä on huomioida asiakkaan tilanne kokonaisuudessaan. Tämä tarkoittaa yhteisen tiedon prosessointia sekä tietojen ja taitojen integroimista asiakaslähtöisesti. Moniammatillisessa työssä tulee sosiaali- ja terveysalalla olla yhteinen tavoite, joka määritellään tapauskohtaisesti asiakkaan parhaaksi. Myös asiakas itse ja tarvittaessa hänen omaisensa tai muu läheinen voivat olla mukana moniammatillisessa yhteistyössä. Isoherranen (2005, 15) avaa moniammatillisen yhteistyön tuloksena syntyvää asiakkaan polkua siten, että siinä korostuvat asiakaslähtöisyys, tiedon ja eri näkökulmien kokoaminen yhteen, vuorovaikutustietoinen yhteistyö, rajojen ylitykset sekä verkostojen huomioiminen.

Moniammatillinen yhteistyö vaatii osallistujaltaan sen hedelmälliseen onnistumiseen jonkinasteista tuntemusta muiden yhteistyöhön osallistuvien ammattilaisen työkentästä ja näkökulmasta. Jos asiaa tarkastelee kapeasti vain omasta asiantuntijuudestaan nähden, eikä anna tilaa muiden näkökulmien käsittelylle, jää kokonaiskuva työskentelyn kohteesta, sosiaalialalla ihmisestä, muodostumatta. (Isoherranen 2005, 30.) Myös Kontio (2010, 8) kuvaa moniammatillista yhteistyötä siten, että se vaatii tekijältään oman osaamisen tuntemisen lisäksi muiden asiantuntijuuden kunnioittamista ja kokonaisuuksien ymmärtämistä. Moniammatillinen yhteistyö edellyttää myös vastuunottoa sekä kuuntelu- ja ilmaisutaitoja.

Moniammatillinen yhteistyö opiskeluhollossa toimii suuri määrä eri tahojen toimijoita. Kaikilla opiskeluhooltoon kytkeytyvillä toimijoilla on omat lähtökohtansa, viitekehyksensä ja teorianensa tilanteisiin. Perustavoitteena on päästä yhteiseen päämäärään tilannenäkymän ja jaetun ymmärryksen kautta. Haasteena on kaikkien kulloiseenkin toimintaan osallistuvien resurssien suuntaaminen yhteisen tavoitteen ratkaisemiseksi siten, että jokainen toimija voi tehdä työtä omasta lähtökohdastaan ilman, että muissa toimijoissa aiheutuu hämmennystä tai epä-tietoisuutta. Moniammatillisen yhteistyön haasteiden ratakisussa keskiössä on eri ammattiryhmien välisen yhteistyön sujuminen ja avoimuus. (Suhola 2017, 24.)

Yhteistyön merkitystä ei voida liiaksi korostaa. Se on ollut perustana ihmisen selviämiseksi jo hyvin pitkän ajan. Yhteistyön avulla elämän perusasiat ovat helpottaneet, ravinnon hankinta ja turvallisuuden ylläpitäminen on sujunut paremmin yhteistyöllä kuin yksin. Yhteistyön tavoitteet ovat aikaisemmin olleet helposti havaittavia, mutta nyky-yhteiskunnassamme ei ole aina helppoa löytää yhteistyön tavoitetta ja se voi olla eri toimijoilla samassakin

yhteistyökuviossa eri. Moniammatillisen yhteistyön käsite yleistyi 1980-luvun loppupuolella ja se on vakiintunut Suomessa 1990-luvulla. (Isoherranen 2005, 13.)

4 Tutkielman toteutus

4.1 Aineiston keruu

Toteutin opinnäytetyöni laadullisena eli kvalitatiivisena tutkimuksena. Laadullisen tutkimuksen perustana on teoriatausta, jonka olen koonnut erilaisista koulusosiaalisuutta käsittelevistä lähteistä. Tuomi & Sarajärvi (2018, 25) kirjoittavat, että eräs laadullisen tutkimuksen peruskulmakivistä on havaintojen teoriapitoisuus. Teoriapitoisuudella he tarkoittavat sitä, että tutkimuksen tuloksiin vaikuttaa se, millainen käsitys yksilöllä on tutkittavasta ilmiöstä, millaisia merkityksiä tutkittavalle ilmiölle annetaan tai millaisia välineitä ilmiön tutkimiseen käytetään. Tämä tarkoittaa siis sitä, että sillä on tutkimuksen tulosten kannalta merkitystä, millaiset ovat käytetyt menetelmät ja millainen niiden käyttäjä, eli tutkija, on. Laadullinen tutkimus on empiiristä ja siinä tarkastellaan havaintoaineistoa ja argumentoidaan empiirisen analyysin tavoilla. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 26-27.)

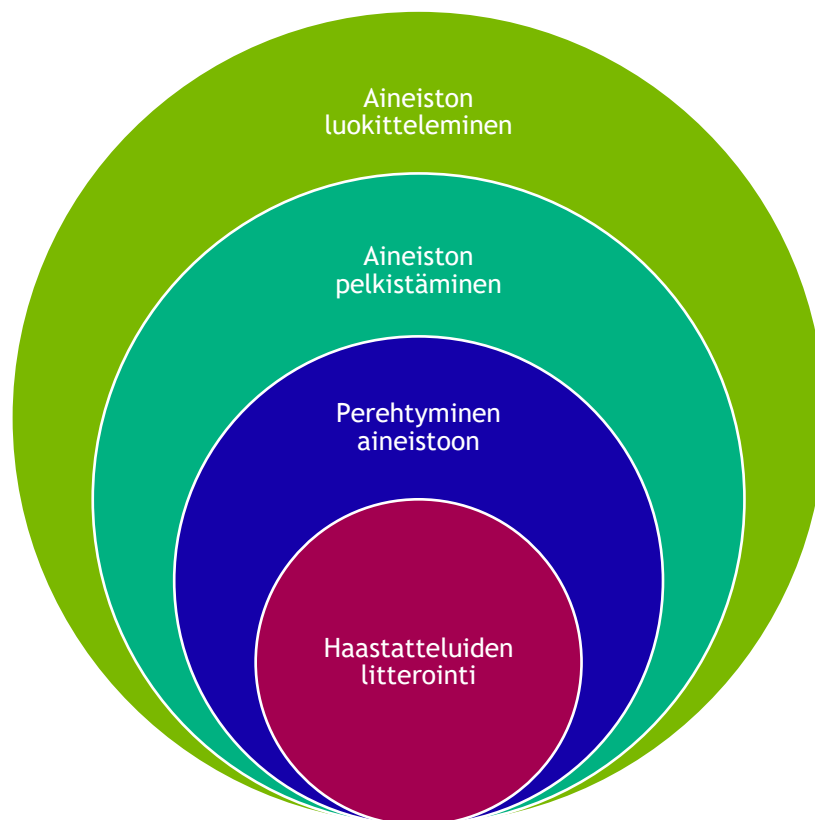
Aineistonkeruumenetelmänä käytin opinnäytetyössäni yksilöteemahaastattelua eli puolistrukturoitua haastattelua. Teemahaastattelussa edetään tiettyjen etukäteen valittujen teemojen ja kysymysten pohjalta, mutta haastatteluiden aikana voidaan esittää tarkentavia kysymyksiä ja haastattelutilanne on vapaamuotoinen keskustelutilanne. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 87-88.) Tuomi & Sarajärvi (2018, 88) toteavat teemahaastatteluun liittyen, että on makukysymys, että pitääkö kaikille tiedonantajille esittää samat kysymykset samassa järjestyksessä ja samoilla sanamuodoilla. Muokkasin haastattelurunkoa haastatteluiden edetessä, ja on todettava myös se, ettei kaikille haastateltavilleni sopinut samat kysymykset johtuen heidän erilaisista työtehtävistään ja toimenkuvistaan. Verrattuna kyselylomakkeella tehtävään aineistonkeruuseen teemahaastattelun avulla on mahdollista saada tarkempaa tietoa ja haastattelutilanteissa pystyin tarkentamaan ja pyytämään selvennystä vastauksiin. Syvähaastattelu ei mielestäni ollut tässä opinnäytetyössä relevantti aineistonkerumuoto, sillä pyrin pitämään haastattelut mahdollisimman samankaltaisina ja samansisältöisinä.

Opinnäytetyön aineistona käytin teemahaastatteluita. Haastateltavina oli kahden eri koulun henkilöstöä, joissa molemmissa toimii sosionomi kasvatusohjaajan nimikkeellä. Haastateltaviksi valikoitui opiskeluhuollon henkilöstöä sekä yksi erityisopettaja. Opiskeluhuollosta sain haastateltavakseni kaksi koulukuraattoria, kouluterveydenhoitajan sekä toisen koulun apulaisrehtorin, joka toimii opiskeluhuollosta vastaavana henkilönä kyseisessä koulussa. Yhteensä haastateltavia oli viisi henkilöä. Haastattelut kestivät viidestätoista minuutista hieman yli puoleen tuntiin ja litteroituna tekstiä tuli kahdesta sivusta kolmeen ja puoleen sivuun (A4). Äänitin haastattelut kokonaisuudessaan ja litteroin tallenteiden perusteella haastattelut sanatarkasti.

4.2 Aineiston analyysi

Laadullisen tutkimuksen analyysi voidaan jakaa kahteen eri analysointimenetelmään; induktiiviseen ja deduktiiviseen muotoon. Induktiivisessa muodossa päättelyn logiikkana on suunta yksittäisestä yleiseen ja deduktiivisessa muodossa päättelyn logiikkana on suunta yleisestä yksittäiseen. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 103-107.) Käytin tässä opinnäytetyössä analysointimenetelmänä induktiivista sisällönanalyysiä. Valitsin analysointimenetelmäksi induktiivisen sisällönanalyysin kootakseni yksittäisten tiedonantajien kokemuksista laajemman kokonaisuuden. Lisäksi tein aineistolähtöisen sisällönanalyysin teorialähtöisen sisällönanalysoinnin sijasta. Koin aineistolähtöisen sisällönanalyysin toimivammaksi tässä opinnäytetyössäni pohdittuani teorialähtöisen ja aineistolähtöisen analysoinnin etuja. Päädyin aineistolähtöiseen sisällönanalyysiin sen perusteella, että näin toimiessani pystyn pitämään tiedonantajien tiedon mahdollisimman autenttisenä eikä mahdollisesti puutteellinen teoriataustani pääse ohjaamaan analysointia.

Aloitin aineiston analysoinnin litteroimalla sanatarkasti kaikki haastattelut tekstimuotoon. Tämän jälkeen tein sisällönanalyysitaulukon, johon taulukoin jokaisen virkkeen, joista muotoilin pelkistetyn ilmaisen. Pelkistetyn ilmaisen perusteella luokittelin virkkeet ala-, ylä- ja pääkategorioihin. Analysoinnin vaiheissa mukailin Tuomen & Sarajärven (2011, 108-109) ohjeistusta. Alla olevasta kuviosta (Kuvio 1.) selviää työvaiheet. Kuvion mukaisesti työvaiheet limittyivät vahvasti toisiinsa ja en arkaillut palata luokittelussa autenttiseen ilmaisuun, jos olin mielestäni pelkistänyt ilmaisen puutteellisesti. Kuvio etenee alhaalta ylöspäin haastattelun litteroinnista aineiston luokitteluun.

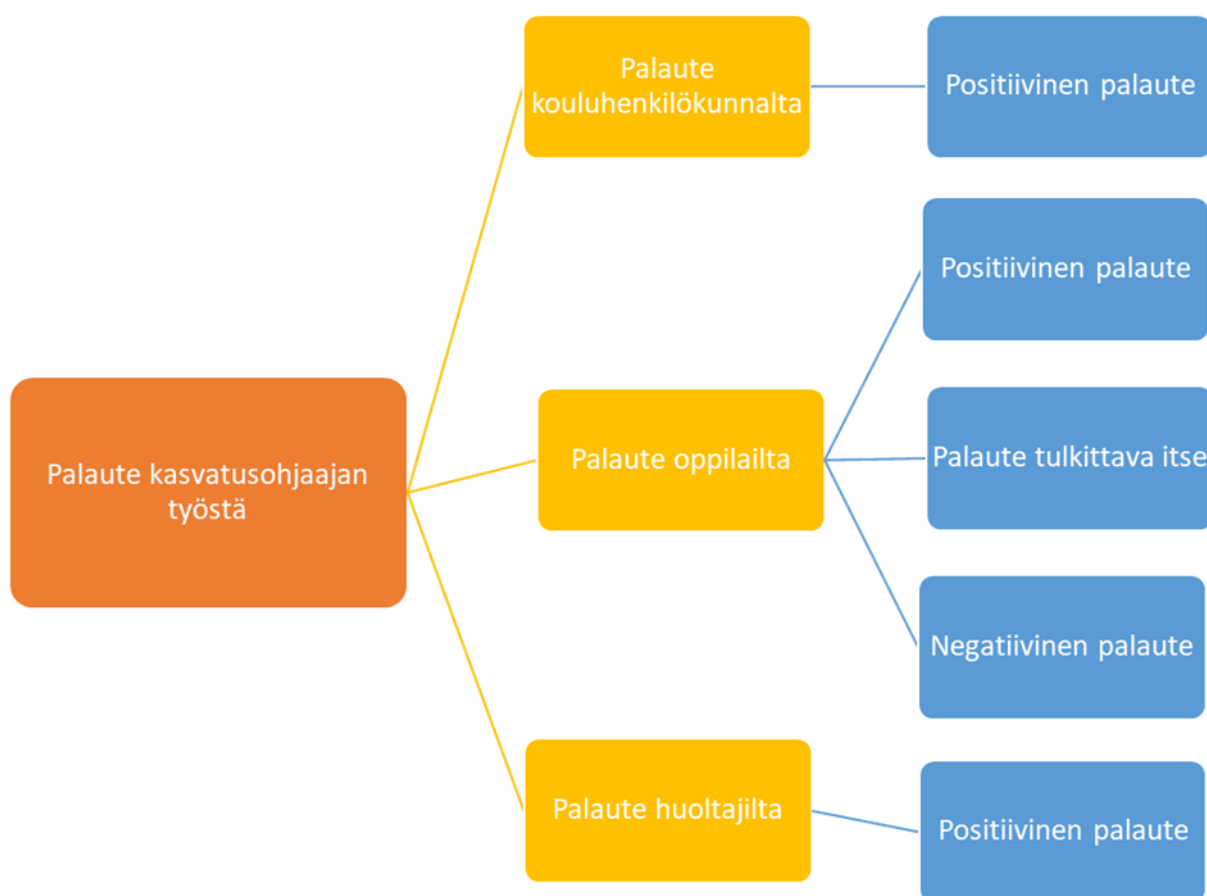
Kuvio 1: Aineiston analysoinnin vaiheet

Aineiston luokittelemisesta tein taulukon, josta ilmenee autenttinen ilmaisu, pelkistetty ilmaisu sekä ala-, ylä-, ja pääkategoriat. Taulukon avulla sain helposti jaoteltua aineiston omiin pääkategorioihin, joten tulosten kirjoittaminen sujui sen avulla jouhevasti. Taulukoinnin tein Tuomen & Sarajärven (2011, 110-112) ohjeistuksen mukaan. Vaihdoin luokitteluiden nimet kategorioihin luokkien sijasta, sillä koin sen itselleni luontevammaksi tavaksi nimetä asioita. Taulukkoa kertyi yhteensä 44 sivua. Erottelin taulukkoon autenttisen ja pelkistetyn ilmaisun osalta fonttien värit yksilöllisesti jokaiselle informantille. Alla ote taulukosta, josta ilmenee kuinka käytännössä tein taulukon.

Autenttinen ilmaisu	Pelkistetty ilmaisu	Alakategoria	Yläkategoria	Pääkategoria
Ihan varmasti jotakin asiakkaita ei mulle tule sen takia, että kasvatusohjaaja hoitaa ne. Esimerkiksi monet semmoset alakoulun pienet kaveriristiriidat ja tämmöset menee aina kasvatusohjaajalle, mikä on tosi hyvä.	On asiakkuuksia, joita ei tule kasvatusohjaajan hoidettua asiasta. Kasvatusohjaaja hoitaa alakoululaisten pienet kaveriristiriidat.	Kasvatusohjaajan positiivinen vaikutus koulukuraattorin työmäärään	Kasvatusohjaajan vaikutus koulukuraattorin työhön	Kokemukset kasvatusohjaajan työn vaikuttavuudesta
On siinä, nää mitä mää sanoin, että arjessa kopin ottaminen jostakin oppilaan akuutista asiasta, niin siinä on ihan tosi iso apu, että voi siirtää hänelle tarvittaessa. Tietenkin koulukuraattori on toinen, mutta hänellä on aika kalenteroituna ne ajat.	Kasvatusohjaaja on iso apu omassa työtaakassani. Hän voi tarvittaessa selvittää oppilaiden akuutteja ongelmia.	Kasvatusohjaajan positiivinen vaikutus erityisopettajan työmäärään	Kasvatusohjaajan vaikutus erityisopettajan työhön	Kokemukset kasvatusohjaajan työn vaikuttavuudesta
Ja hän myös piti yhteyttä just täl-lasten ahdistuneitten kanssa. Se helpotti kyllä paljon ja helpottaa.	Kasvatusohjaaja pitää yhteyttä ahdistuneisiin oppilaisiin. Se helpottaa paljon.	Kasvatusohjaajan positiivinen vaikutus erityisopettajan työmäärään	Kasvatusohjaajan vaikutus erityisopettajan työhön	Kokemukset kasvatusohjaajan työn vaikuttavuudesta
Samalla tavalla tulee mieleen, vaikka koulupoissaolijat, niin hän on semmonen yhteyshenkilö, vaikka tukihenkilöön tai sossuun. Onhan se kaikki sitten opettajilta pois ja helpottaa tosi paljon.	Samoin myös koulu-poissaolijoiden kohdalla kasvatusohjaaja on yhteyshenkilönä tukihenkilöön tai sosiaalitoimeen. Se helpottaa opettajien työtä paljon.	Kasvatusohjaajan positiivinen vaikutus erityisopettajan työmäärään	Kasvatusohjaajan vaikutus erityisopettajan työhön	Kokemukset kasvatusohjaajan työn vaikuttavuudesta
Mutta sanoisin, että kun on paljon oppilaita niin tuntuu että tarpeet lapsilla ja nuorilla lisääntyy, että voi olla että jos häntä ei olisi, niin se näkyisi työssäni.	Oppilaiden tarpeet lisääntyy ja ilman kasvatusohjaajaa oma työtaakani olisi todennäköisesti suurempi.	Kasvatusohjaajan positiivinen vaikutus terveydenhoitajan työmäärään	Kasvatusohjaajan vaikutus terveydenhoitajan työhön	Kokemukset kasvatusohjaajan työn vaikuttavuudesta

Taulukko 1: Ote sisällönanalyysitaulukosta

Taulukoinnin jälkeen tein kategorioista kuviot, joissa yhdistin kaikki yhden pääkategorian alla olevat ylä- ja alakategoriat yhteen kuvioon. Kuvioiden avulla hahmotin selkeästi kaikki pääkategorian alla olevat ylä- ja alakategoriat ja sain siten pidettyä erillään toisen pääkategorian alla olevat ylä- ja alakategoriat toisistaan. Toki joitakin kategorioita, etenkin alakategorioiden osalta, menivät väistämättäkin limittäin, mutta koin hyödylliseksi tehdä tämänkin työvaiheen. Työvaihe on mukailtu teorialähtöisen sisällönanalyysin ohjeistuksesta (Tuomi & Sarajärvi 113-116). Alla esimerkkinä yhden pääkategorian mukaan tehty kuvio.

Kuvio 2: Palaute kasvatusohjaajan työstä

5 Tutkielman tulokset

Sisällönanalyysin perusteella muodostin neljä pääkategoriaa, joita käytän tulosten esittelyssä alaotsikoina. Pääkategorioita ovat yhteistyö, kokemukset kasvatusohjaajan työn vaikuttavuudesta, palaute kasvatusohjaajan työstä sekä kehittämiskohteita/ -ideoita kasvatusohjaajan työhön. Näiden pääkategorioiden alla olen luokitellut yläkategorioita, joiden alla on taas alakategoriat. Tulosten esittäminen tapahtuu kokonaisuudessaan kategorioinnin avulla.

Ensimmäisen pääkategoriassa tarkastellaan yhteistyön kestoa, sisältöä sekä sen haasteita. Toisessa pääkategoriassa käsitellään kokemuksia kasvatusohjaajan työnvaikuttavuudesta monesta eri näkökulmasta, kuten kokemuksia vaikutuksesta informanttien työmäärään, työn sisältöön sekä oppilaiden hyvinvointiin. Kolmas pääkategoria käsittelee informanttien kuulemaa ja kokemaa palautetta kasvatusohjaajan työhön muulta kouluhenkilökunnalta, oppilailta sekä huoltajilta. Viimeisessä pääkategoriassa tarkastellaan haastatteluiden perusteella löydettyjä kehittämiskohteita/ -ideoita kasvatusohjaajan työhön. Osa ideoista on konkreettisia työmuotoja, joita kasvatusohjaajalle voisi kehittää ja osa ideoista liittyy enemmän kasvatusohjaajan toimenkuvan tarkentamiseen.

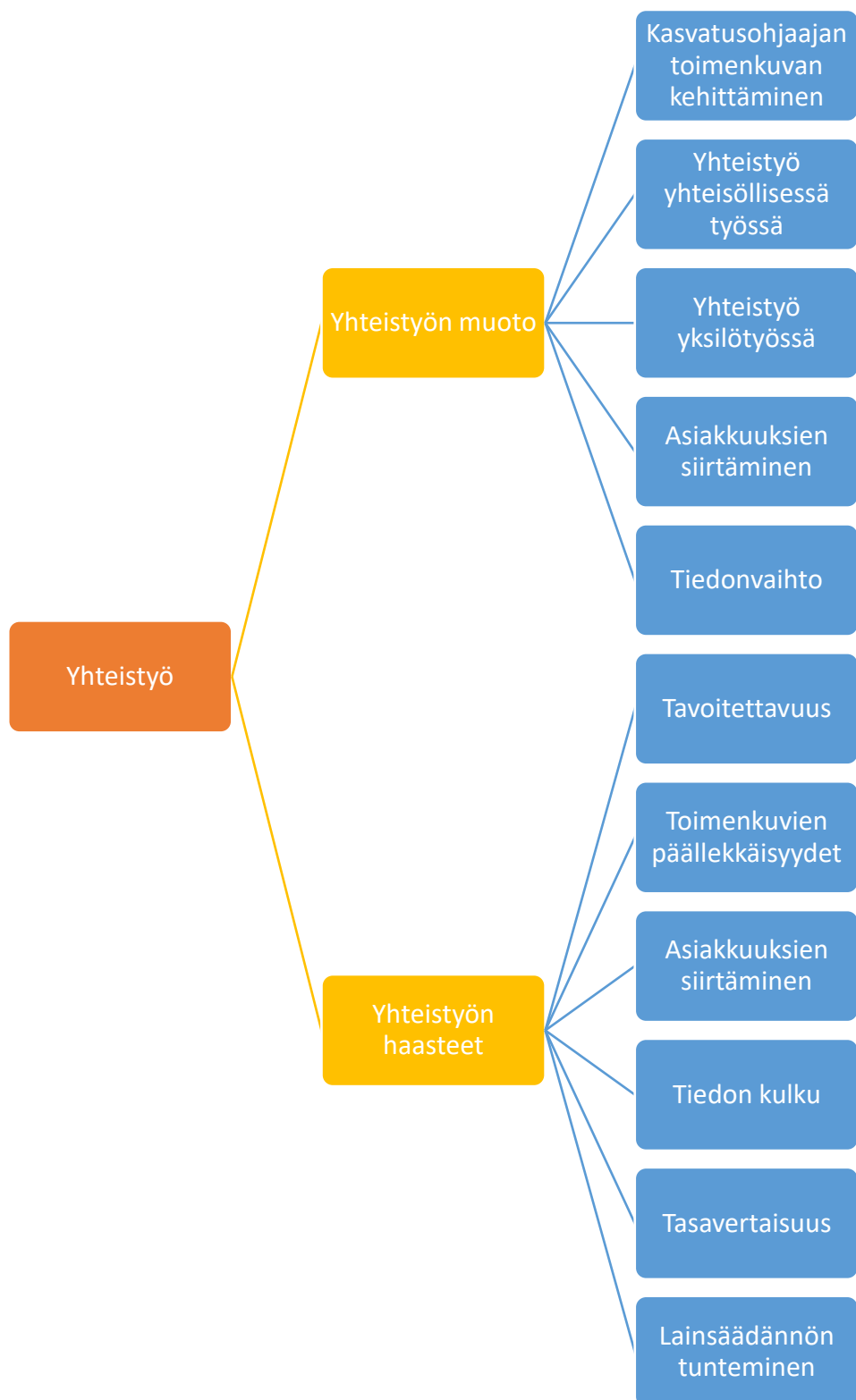
Tuloksien esittelemisessä käytän suoria lainauksia haastatteluista. Tutkimusluvan mukaisesti jätän tulosten esittelemisessä, kuten myös koko opinnäytetyön raportissa, tunnistettavat tiedot pois koulujen ja haastateltujen osalta. Olen nimikoinut haastateltavat H1, H2, H3, H4 ja H5.

Tein jokaisesta pääkategoriasta kuviot, joista ilmenevät kunkin pääkategorian alta löytyvät ylä- ja alakategoriat. Kuviot löytyvät kunkin pääkategorian esittelyn jälkeen, jotta lukijan on helppo hahmottaa mistä tulokset rakentuvat.

5.1 Yhteistyö

Kaikki informantit tekevät tiivistä yhteistyötä kasvatusohjaajan kanssa. Yhteistyö oli kestänyt lyhimmillään hieman alle vuoden ja pisimmillään noin viisi vuotta. Yhteistyö kaikilla informanteilla on kasvatusohjaajan kanssa lähes päivittäistä, mutta vähintään viikoittain tapahtuvaa yhteistyötä.

Kerron seuraavaksi yhteistyön muodoista, joita informantit kasvatusohjaajan kanssa tekevät. Yhteistyö ei suoranaisesti vastaa tutkimuskysymyksiini, mutta mielestäni sen kuvaaminen helpottaa hahmottamaan kokonaisuuden, minkä pohjalta kokemuksia kasvatusohjaajan työn vaikuttavuudesta olen kerännyt. Yhteistyön muotojen jälkeen esittelen haasteita, joita yhteistyölle on noussut informanttien kokemana. Alla olevassa kuviossa kiteytetään yhteistyö-pääkategoriasta muodostuneet ylä- ja alakategoriat.

Kuvio 3: Yhteistyö

5.1.1 Yhteistyön muodot

Yhteistyön muodot vaihtelevat kunkin haastateltavan oman toimenkuvan mukaan. Opiskelu-
huollosta vastaava henkilö tekee yhteistyötä kasvatusohjaajan kanssa pääasiassa

kasvatusohjaajan toimenkuvan kehittämisen näkökulmasta, kun taas esimerkiksi koulukuraattorit tekevät vahvasti yhteistyötä kasvatusohjaajan kanssa niin yhteisöllisessä kuin yksilöllisessä opiskeluhollossa. Nostan seuraavaksi esimerkkejä niistä yhteistyön muodoista, joita haastateltavat kasvatusohjaajan kanssa tekee.

Kasvatusohjaajan työtä ja toimenkuvaa on kehitetty alusta alkaen yhteistyössä useiden toimijoiden kanssa ja jokaisen työntekijän omat vahvuudet ja persoonallisuudet ovat vaikuttaneet siihen, millainen toimenkuva on nyt. Kehitystyö on ollut ja tulee olemaan jatkuvaa.

”Se minkälaista työ on, niin se on kuljettu matka mistä se työnkuva on lähdetty kehittää ja missä me ollaan nyt, koska mitään valmista kasvatusohjaajan työnkuvaahan ei ole olemassa.” (H1)

Yhteisöllinen opiskeluholto on etenkin koulukuraattoreiden ja kasvatusohjaajan välillä varsin yleinen yhteistyön muoto. Ryhmäyttämiset ja erilaisten ryhmien vetäminen yhteistyössä kasvatusohjaajan ja koulukuraattorin välillä koettiin erityisen antoisaksi yhteistyö muodoksi. Koulukuraattorin kokivat, että työ, jota aikaisemmin on tehnyt ilman kasvatusohjaajaa, saa paljon lisää sisältöä ja mahdollisuuksia, kun kasvatusohjaaja on työssä mukana.

”Sitten me tehdään luokkatyötä, että jos on tämmöstä jotakin pulmaa luokassa, vaikka jotenkin kauheesti jotakin ristiriitoja tai että pojat ja tytöt ei tuu toimeen keskenään tai sitten on jotakin tyttöjen välillä klikkiytymisiä niin välillä tehdään sitten koko luokan kans joku juttu, vähän semmosta ryhmäyttämistyypistä juttua.” (H3)

Yhteistyötä tehdään myös yksilöllisessä opiskeluhollossa kasvatusohjaajan ja koulukuraattoreiden välillä. Yksilötyössä yhteistyö voi olla tiedonvaihtoa oppilaan asioista tai asiakkuuksien siirtämistä toiselle työntekijälle, jolla on paremmat mahdollisuudet toteuttaa yksilöllistä opiskeluholtoa. Myös erityisopettajan ja kasvatusohjaajan välillä tapahtuu tiedonvaihtoa sekä ”asiakkuuksien siirtämistä” Erityisopettaja voi työssään kohdata tilanteen, joka vaatii välitöntä puuttumista jonkun oppilaan asioihin erilaisista syistä, mutta usein erityisopettaja ja muutkin opettajat ovat niin työllistettyjä, että heidän resurssinsa eivät riitä puuttumiseen. Näissä tilanteissa kasvatusohjaajan työpanos nähdään erityisen tärkeänä, kun hänellä on usein mahdollisuus puuttua nopealla aikataululla akuutteihin tilanteisiin. Myös terveydenhoitaja tekee yhteistyötä yksilöllisessä opiskeluhollossa kasvatusohjaajan kanssa. Tällainen tilanne voisi olla esimerkiksi tilanne, jossa oppilas kaipaa aikuista, jonka kanssa jutella tai on erilaista pulmaa liittyen kaverisuhteisiin tai perhesuhteisiin. Kasvatusohjaaja on usein mukana myös neuvotteluissa, joissa käsitellään yksittäisen oppilaan asioita opiskeluholollisesta näkökulmasta.

”Jos vaikka mulla joku oppilas ilmaisee jonku sellaisen huolen, joka voi olla sellainen akuutti, että mun mielestä siihen pitää puuttua nyt heti, mutta en ite siihen siinä tilanteessa pysty, kun opettajana pitää olla kovaa vauhtia menossa jo seuraavaan paikkaan. Silloin voin kasvatusohjaajalle soittaa ja hänellä on resurssit erilaiset ja hän pystyy joustavammin, joko ottamaan kopin siitä asiasta heti tai palaamaan.” (H4)

”Sitten tietysti neuvottelut, eli silloin ollaan jossakin yksilöasiakkaan neuvottelussa, jossa kasvatusohjaaja on mukana.” (H2)

5.1.2 Yhteistyön haasteet

Jokainen haastateltava nosti ensimmäisenä yhteistyön haasteista puhuttaessa esiin sen, ettei henkilökemioihin tai persoonallisuuksiin liittyviä haasteita ole noussut esiin yhteistyössä. Yhteistyön koettiin olevan siltä osin sujuvaa ja vuorovaikutteista. Syvemmin asiaa pohdittaessa nousi joiltakin haastateltavilta esiin joitakin organisaation rakenteisiin sekä toimenkuvien päällekkäisyyksiin liittyviä haasteita. Toisella koululla kasvatusohjaajalla ei ole omaa työhuonetta eikä varsinaista työtilaa, jossa hän säännöllisesti työskentelee ja tämä koettiin yhteistyön haasteena, koska aina häntä ei tavoitettu, kun ei tiedetty missä hän minäkin päivänä on. Myös tiedonkulussa koettiin jonkin verran haasteita, sillä kohtaamisia arjessa koettiin olevan liian vähän johtuen koulun tilajärjestelyistä.

”Ainut haaste, mikä hänellä on, niin hänellähän ei oo omaa työhuonetta, että hän sitten aina lainaa kuka on pois, niin aina ei tiedä missä hän on.” (H5)

”Meillä on vähän haasteita näissä koulun tiloissa, kun osa yläkoulusta on poissa käytöstä ja kasvatusohjaajakin on periaatteessa, tai hänen tila, jota hän pystyy enemmän käyttämään, on tuolla alakoulun puolella päärakennuksessa. Meillä on arjessa liian vähän kohtaamisia” (H4)

Toimenkuvien päällekkäisyyksistä nousi esiin haasteita yhteistyöhön liittyen koulukuraattoreiden kokemuksista. Kasvatusohjaajan työnpainopisteet ovat yhteisöllisessä työssä, mutta koulukuraattorit olivat kokeneet, että kasvatusohjaaja tekee paljon myös yksilötyötä, joka olisi parempi toimenkuvien näkökulmasta siirtää koulukuraattorille. Toisaalta koulukuraattorit kokivat omaa työtään helpottavana sen, ettei kaikki yksilöasiakkuudet kasaantuneet heidän harteilleen, mutta lain säädännön näkökulmasta oppilaan oikeus opiskeluhuollon palveluihin, eli kuraattori ja psykologi palveluihin ei täysin toteudu, jos kasvatusohjaaja paneutuu syvällisesti yksilöasiakkuuksiin. Myös asiakkuuksien kirjaamisessa nähtiin haasteita liittyen tasavertaisuuteen, sillä koulukuraattorilla on velvollisuus kirjata kaikki asiakkuudet, jotka hänelle tulevat, mutta kasvatusohjaajalla tätä velvollisuutta ja käytäntöä ei ole. Koulukuraattoreiden

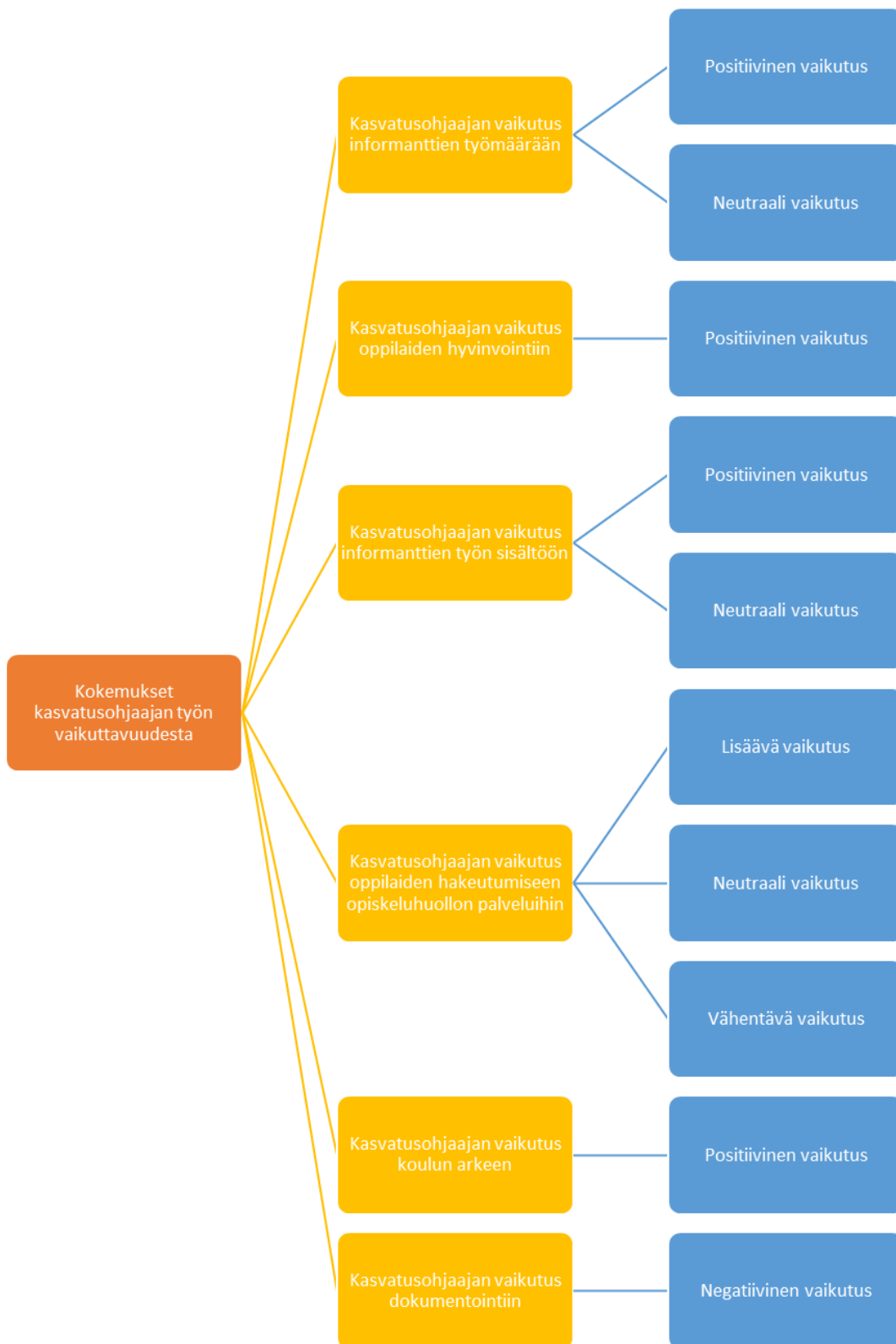
kokemusten mukaan voi siis olla samankaltaisia tilanteita, joista toiset kirjataan ja toisia ei, riippuen siitä onko oppilas koulukuraattorin vai kasvatusohjaajan asiakkuudessa.

”Edellisen kasvatusohjaajan kanssa käytiin keskustelua aika paljon siitä, että lähteekö meneen päällekkäin, kun kasvatusohjaaja tapaa oppilaita aika paljon, jos ne lähtee keskustelemaan niitä asioita, mitkä vois olla jo kuraattoriasiakkuuksia.” (H2)

”Välillä oon miettinyt just näitä kirjaamisasioita ja tällösiä. Sillon kun ne tulee kuraattorille, niin no on virallisia kun ne tulee oppilashuoltoon, niistä tulee asiakkuuksia, että varmaan saman arvosia juttuja joista toisia kirjataan ja toisia ei kirjata. Mutta mä en usko, että sitä ois mahdollista tehdä siten, että se ois ihan vedenpitävää.” (H3)

5.2 Kokemukset kasvatusohjaajan työn vaikuttavuudesta

Nostan seuraavaksi esittelyyn kokemukset kasvatusohjaajan työn vaikuttavuudesta, jotka sain aineiston keruulla esiin. Tässä osiossa vastaan ensimmäiseen tutkimuskysymyksen, eli siihen, millaisia kokemuksia opiskeluhuollon henkilöstöllä on kasvatusohjaajan työn vaikuttavuudesta? Olen jakanut kokemukset seuraaviin yläkategorioihin: kasvatusohjaajan vaikutus informanttien työmäärään, vaikutus informanttien työn sisältöön, vaikutus oppilaiden hakeutumiseen opiskeluhuollon palveluihin, vaikutus koulun arkeen sekä vaikutus dokumentointiin eli asiakkuuksien kirjaamiseen. Esittelen edellä mainitut yläkategoriat omina alaotsikoinaan selvyyden vuoksi. Seuraavasta kuviosta ilmenee tästä pääkategoriasta muodostuneet ylä- ja alakategoriat.

Kuvio 4: Kokemukset kasvatusohjaajan työn vaikuttavuudesta

5.2.1 Kasvatusohjaajan vaikutus informanttien työmäärään

Kaikki informantit kokivat kasvatusohjaajan helpottaneen jollain tavalla omaa työmääräänsä. Toisille haastateltavista helpotusta oli huomattavasti enemmän ja toisille vähemmän, johtuen toimenkuvien eroista. Suurimpia helpotuksen kokemuksia nousi esille koulukuraattoreiden haastatteluista. Vähiten helpotusta työmäärässä kokivat terveydenhoitaja sekä apulaisrehtori, mutta myös heidän työssään kasvatusohjaajan työ näkyy konkreettisesti apuna työmääränkin näkökulmasta, kuten alla olevasta esimerkistä voidaan todeta. Informantit kokivat myös, että todennäköisesti oppilaiden tarpeet kasaantuivat ja työmäärä kasvaisi ilman kasvatusohjaajaa, vaikka aina ei suoranaisesti näy kasvatusohjaajan työpanos vähentävänä tekijänä muiden työmäärässä.

”Ja toki nyt ei mennä luokanopettajalta rehtorille vaan mennään sitten kasvatusohjaajan portaan kautta. Se on ehkä semmonen konkreetti toimenpide mikä, mutta muuten mä en koe, että se on mun töitä sinäällään vähentänyt, vaan ehkä sitten parantanut niitä meidän talon oppilaiden mahdollisuuksia.” (H1)

Informanttien kokemuksista nousi esille, että kasvatusohjaajan työ on vaikuttanut positiivisesti myös muun kuin opiskeluhuollon henkilöstön työmäärään, etenkin opettajien työmäärään. Esimerkiksi kiusaamistapauksissa opettajat voivat matalalla kynnyksellä ottaa kasvatusohjaajan työparikseen selvittämään tilanteita. Kasvatusohjaaja ottaa tarpeen vaatiessa seurantavelvoitteen, mikäli kiusaamisen katsotaan olevan jatkuvaa, jolloin opettajilla ja kasvatusohjaajalla on enemmän keinoja puuttua tilanteeseen. Kasvatusohjaaja on syventänyt opettajien mahdollisuuksia tehdä ennaltaehkäisevää työtä kiusaamisiin liittyen.

”Toki semmonen konkreettiapu on jotkut yksittäiset kiusaamistilanteet, että luokanopettajat ja aineenopettajat tietenkin selvittelee niinku semmosia ensimmäisellä tasolla, mutta sitten seuraavalla tasolla saattaa, että kasvatusohjaaja hoitaa sitä ja kasvatusohjaajalla siinä on tietty seuranta...” (H1)

Etenkin koulukuraattorit kokivat, että kasvatusohjaajan työllä on suuri vaikutus heidän työmääräänsä. Koulukuraattoreilla on paljon yksilöasiakkuuksia, jotka vievät heidän resurssejaan yhteisöllisestä opiskeluhuollosta. Kasvatusohjaajan myötä koulukuraattorit voivat enemmän panostaa yksilöasiakkuuksiin tietäen, että myös yhteisöllinen opiskeluhoito toteutuu. Koulukuraattorit kokivat myös, että heidän on helpompi panostaa yhteisölliseen opiskeluhoitoon kasvatusohjaajan kanssa tehtävän työparitoiminnan kautta. Kasvatusohjaajan työpanos ei ole merkittävästi vähentänyt koulukuraattoreiden työmäärää, sillä kouluissa riittää opiskeluhoillon työtä useammallekin työntekijälle. Suurimpana hyötyjänä kasvatusohjaajan työstä haastateltavat näkivät oppilaat, sillä paineet koulukuraattorin ja koulupsykologin suuntaan ovat helpottaneet kasvatusohjaajan työpanoksen myötä ja he pystyvät keskittymään paremmin

työhönsä ja antamaan enemmän aikaa yksittäiselle oppilaalle, vaikka asiakkuudet eivät ole juurikaan vähentyneet kasvatusohjaajan toimen alettua.

”Mä luulen, että koulu on semmonen, että kyllä täällä sitä työtä löytyy niin paljon, kun tänne vaan ihmisiä tulis, niin kaikille kyllä riittäis hommaa. Että ei oo tapahtunu niin, että multa ois työt loppunu, kun kasvatusohjaaja on tullut” (H3)

”Ja nyt meidän koulussahan on mahtava tilanne, meillä on kasvatusohjaaja joka on ottanut päävastuun tästä yhteisöllisestä työskentelystä tai ryhmien kanssa tehtävästä työskentelystä, ei ees yhteisöllisestä, vaan ryhmien kanssa tehtävästä työstä. Ja se on se työ mikä mua on helpottanut” (H2)

5.2.2 Kasvatusohjaajan vaikutus informanttien työn sisältöön

Aineistosta nousi esiin, että kunkin haastateltavan perustyö on pysynyt samankaltaisena kuin ennen kasvatusohjaajan toimen alkamista tai yhteistyön aloittamista kasvatusohjaajan kanssa. Kasvatusohjaaja on tuonut lisää mahdollisuuksia tehdä kunkin haastateltavan omaa työtä, kun kasvatusohjaajaa voi käyttää työparina.

”Yksittäisten oppilaiden tukemiseen kasvatusohjaaja on tuonut lisäkädet ja lisää ajatuksia, mistä on hyötyä” (H4)

”On hyvä, että on niitä vaihtoehtoja, joita voi sitten tarjota. Joskus kuraattori tai psykologi voi kuullostaa nuoresta kauheen semmostalta ”ei ei”, niin sitten on vielä yks ihminen.” (H5)

Kasvatusohjaajan avulla opiskeluhuollon henkilöstön kokemuksien mukaan yhteisölliseen opiskeluhooltoon pystytään panostamaan huomattavasti enemmän ja sen myötä myös työn sisältö on jonkin verran muuttunut ja painopiste siirtynyt yhteisölliseen opiskeluhooltoon yksilöllisestä opiskeluhoollosta. Lisäksi etenkin koulukuraattorit kokivat suuren hyödyn siitä, että koulussa on toinenkin sosiaalialan ammattilainen, jonka kanssa suunnitella työtä ja käydä keskustelua sosiaalialan näkökulmasta.

”Se painopiste pitäis olla laajasti tai siellä pitäis olla painopistettä myös siellä yhteisöllisessä opiskeluhoollissa ja en haluu sitä ottaa omasta työstäni pois, kun se kuuluu vahvasti mun työnkuvaan, mutta kyllä siihen panostusta pystyy laittaa paljo enemmän nyt tässä kohtaan.”(H2)

”Nyt kun mulla on tämmönen etu, että mulla on täällä sosiaalialan edustaja niin me voidaan käydä keskustelua sen sosiaalialan näkökulmasta, näitä ryhmäjuttuja tai jotain muita juttuja. Ja se on tuonut aika paljon lisä arvoa.” (H2)

Kaveriristiriitoihin ja pienempiin kiusaamistilanteisiin kasvatusohjaajan työpanoksella koettiin olevan suuri merkitys. Kasvatusohjaaja hoitaa suurimmaksi osaksi kaveriristiriita asiat, joten koulukuraattorit kokivat, että sen myötä oma työn sisältö on muuttunut. Kiusaamisasiat menevät koulukuraattoreiden kokemuksen mukaan suurimmalta osin kasvatusohjaajan hoidettavaksi, eikä koulukuraattorin tarvitse niihin juurikaan puuttua.

”Eli siinä on yks asia, että kiusaamisasioita tulis varmasti mulle paljon enemmän jos ei olis kasvatuohjaajaa, vaikka meidän koulussa ei kuraattori ole KiVa-tiimiin kuulunutkaan koskaan, että siellä on ollut vain opettajia, mutta nyt siellä on kasvatusohjaaja ja hän on siinä tosi aktiivinen ja paljon niitä hoitaa. Kaveriristiriitoja ei tule myöskään niin paljon.” (H3)

5.2.3 Kasvatusohjaajan vaikutus oppilaiden hakeutumiseen opiskeluhoollon palveluihin

Oppilaiden hakeutumisessa opiskeluhoollon palveluihin ei aineistosta juurikaan noussut kokemuksia suuntaan tai toiseen. Joitakin tapauksia informantit tiesivät, että kasvatusohjaajan kautta on oppilas tullut heidän asiakkuuteensa. Kasvatusohjaajaa ei kuitenkaan koettu linkkinä tai porttina oppilaiden ja muun opiskeluhoollon henkilöstön välillä. Informantit kokivat, että ilman kasvatusohjaajaa voisi tilanne olla erilainen siltä osin, kuinka paljon oppilaat tarvitsevat heidän palveluitaan. Kasvatusohjaaja hoitaa paljon arkisia käytännön asioita, jotka ilman häntä tulisivat muiden hoidettavaksi.

”Tässä on joitakin oppilaita, jotka on tullut sitä (kasvatusohjaajan) kautta, että tuntee kasvatusohjaajan ja kasvatusohjaaja tietää kuka minä oon. Ja sitä kautta tullut. Mutta siinä voi käydä myös jopa niin, että se saattaa jopa vähän vähentää oppilaita mulle, joissakin tapauksissa, kun ne saa sen tuen käytännön asioissa tosta kasvatusohjaajalta.” (H2)

”Mutta varmasti tiedän, että hänellä käy jotkut, että voisin kuvitella, että tiettyt nuoret kävis tässä enemmän, jos ne ei kävis hänellä.” (H5)

Oppilaiden kynnykseen hakeutua opiskeluhoollon palveluksiin aineistosta nousee esiin kokemuksia, joiden mukaan kynnys on madaltunut kasvatusohjaajan myötä. Kasvatusohjaaja on päivittäin lähellä oppilaita, arjessa mukana, joten hän tulee tutuksi oppilaille ja on siten helpposti lähestyttävissä ja pystyy ohjaamaan heidät tarvitsemiinsa palveluihin, kuten koulukuraattorille tai koulupsykologille.

”Kasvatusohjaajalla se kynnys on tosi matala. Mä en osaa sanoa, onko se mun kohalla muuttunut, että mä luulen että kuraattorilla on se kynnys korkeampi kuin kasvatusohjaajalla” (H3)

”Ja nyt kun meillä on kasvatusohjaaja, joka tossa on mukana tuola menossa. Kynnys on erittäin paljo matalampi. Ja mää nään vaan hyvänä sen.” (H2)

5.2.4 Kasvatusohjaajan vaikutus koulun arkeen ja oppilaiden hyvinvointiin

Kokemukset kasvatusohjaajan vaikuttavuudesta koulun arkeen ja oppilaiden hyvinvointiin ovat erittäin positiivisia. Kasvatusohjaajan työpanoksen myötä oppilaiden osallisuutta ja koko kouluuyhteisön kasvua kohti paremmin voivaa ja viihtyisämpää kouluuyhteisöä on mahdollistunut. Kasvatusohjaaja on lähellä oppilaita ja oppilaat pystyvät lähestymään häntä helposti ja myös kasvatusohjaaja pystyy lähestymään oppilaita helposti.

”Hänen työpanoksensa mahdollistaa meille kasvua yhteisönä ja mahdollistaa meidän, on yks tekijä myös siinä, että oppilaiden osallisuus kasvaa, niinku sieltä hyvinvoinnin näkökulmasta” (H1)

”Positiivisia kokemuksia on, tää oppilaiden lähestyttävyyys, se tuo vaan pelkkää positiivista.”(H2)

Kasvatusohjaajan työpanoksen nähtiin helpottavan yksittäisten työntekijöiden lisäksi ensisijaisesti koko koulun työmäärää ja koulun mahdollisuuksia panostaa oppilaiden hyvinvointiin ja kouluviihtyvyyteen. Aineistosta nousee useammasta kohdasta esille, että haastateltavat kokivat suurimman hyödyn kasvatusohjaajan työstä menevän juurikin oppilaille. Kasvatusohjaajan avulla potentiaaliset koulupudokkaat ja muutoin syrjäytymisvaarassa olevat oppilaat tavoitetaan kasvatusohjaajan avulla paremmin ja aikaisemmin.

”Mä nään sen ennenkaikkea siitä, että ne oppilaat saa, heidän hyvinvointiin on erilainen resurssi tukea ja antaa aikaa, antaa tukea kuin olis sitte ilman kasvatusohjaajaa. Potentiaaliset koulupudokkaat ja hyvinvointikyselyt luokissa ja se luokkayhteisöiden ja niiden kanssa tehtävä työ.” (H1)

Opettajilla ja opiskeluhuollon henkilöstöllä syntyy välillä huoli jostakin tietystä oppilaasta ja hänen koulunkäynnistään. Oppilaalla voi olla esimerkiksi paljon poissaoloja, joita kasvatusohjaaja ryhtyy työssään seuraamaan. Kasvatusohjaajan työn joustavuus antaa monia erilaisia mahdollisuuksia toteuttaa poissaolojen seuranta ja niiden ehkäisyä. Kasvatusohjaajan työ koetaan myös vaikuttavan positiivisesti oppilaiden hyvinvointiin siten, että hänellä on joustava mahdollisuus olla yksittäisten oppilaiden tukena esimerkiksi silloin, jos jollekin oppitunnille meno jännittää tai on muuta ahdistusta, joka hankaloittaa oppitunneilla oloa ja opiskelua.

”Se pystyy reagoimaan aamussa, käytännössä heti. Ollaan tehty vaikka semmosia juttuja, että se pystyy vaikka aamulla soittamaan semmoselle oppilaalle, jolla on vaikeuksia tulla kouluun. Pystyy tämmösiä asioita hoitaa aamulla, että

se soittaa, että hei miks et oo koulussa, että alahan tulla, hipsiä, nähään tässä aamulla mun luona. Enhän mä pysty semmoseen näin nopeeseen toimintaan.” (H2)

”Musta tuntuu, että niihin asioihin päästään puuttumaan, että jos siellä jotakin pulmaa on niin niihin päästää puuttumaan aika nopeesti.” (H3)

”--ja kenellä on aikaa siihen, että laittaa aamulla tekstareita jonku oppilaan kanssa ja ottaa kopin, jos joku sanoo, että nyt jännittää jollekin tunnille meno.” (H4)

Kaikkien informanttien haastatteluista nousi esiin kokemuksia siitä, että kasvatusohjaajan ansiosta ongelmatilanteisiin voidaan puuttua merkittävästi nopeammin aikaisempaan verrattuna. Esimerkiksi tilanteet, joissa joku oppilas tarvitsee akuutisti aikuista keskustelemaan kanssaan mieltä painavasta asiasta, voi muu kouluhenkilökunta pyytää kasvatusohjaajan tilanteeseen. Näin opettajien ja muun kouluhenkilökunnan on mahdollista keskittyä paremmin omaan varsinaiseen työhönsä, eikä aika mene oppilaiden akuutteja ongelmia selvitellessä.

”Hän äkkiä pystyy puuttumaan, jos yhtäkkiä tulee sellainen akuuttitilanne, että jos jotkut on vaikka riidelleet tai tulee joku, jotain pitää selvittää, tai joku nuori, vaikka itkee tuolla ja jotain tämmöstä, kun hänellä ei ole sillälailloja, no okei onhan hänelläkin sovittuja asioita, mutta se on musta hyvä, että hän pystyy nopeesti ottamaan vastaan. Useinhan se tarve on, että se pitäisi olla siten heti.” (H5)

”Kyllä mä ainakin olen tosi paljon kiinni niissä yksilötapaamisissa, että en mä tästä noin vaan irtoo, että hänellä on mahdollisuus olla joustava.” (H3)

5.2.5 Kasvatusohjaajan vaikutus asiakkuuksien kirjaamiseen

Ainoa negatiivinen kokemus kasvatusohjaajan työn vaikuttavuudesta liittyy aineiston perusteella asiakkuuksien kirjaamiseen. Tämä asia nousi esiin koulukuraattoreiden haastatteluista puhuttaessa yksilöllisestä opiskeluhollosta. Kasvatusohjaajaa ei samalla tavalla sido opiskeluholloin lainsäädäntö kuin koulukuraattoreita, mutta oppilaiden tasavertaisuuden kannalta kirjaamisesta nousi esiin ongelmia. Yksilöllisestä opiskeluhollosta tehdessään koulukuraattorin tulee kirjata tapaamisista kertyneet asiakastiedot kuraattorin asiakaskertomukseen (oppilas ja opiskelijahuoltolaki 2014, § 20 3.mom.). Koulukuraattoreiden kokemusten mukaan kasvatusohjaaja tekee jonkin verran vastaavaa yksilöllistä opiskeluholloityötä kuin koulukuraattori, mutta näitä tapaamisia ei välttämättä kirjata.

”Joskus mietin tätä, että jääkö sitten jotakin asioita kirjaamatta, että jos tulee jotakin selkkauksia ja jos on tehty vaikka paljon työtä, mutta sitä ei oo kirjattu

mihinkään, mutta ei meillä oo sellasesta nyt esimerkkiä. Välillä mietin sitä yhdenvertaisuutta, että jos on kaks samallaista neuvottelua ja toinen kirjataan ja toista ei. Mutta ei oo tullu vielä semmosta että se ois jotenki kosahtanu pahasti.” (H3)

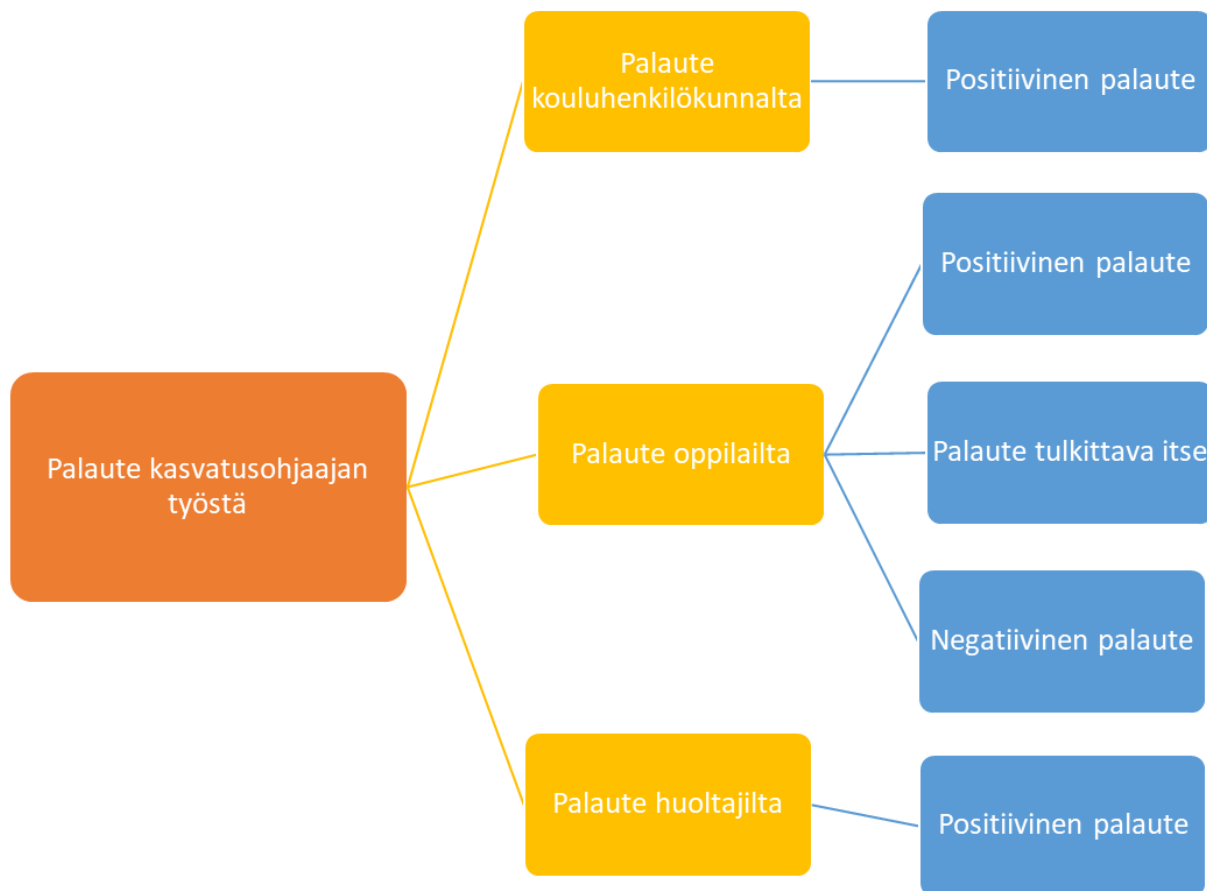
Myös yksilöllisessä opiskeluhoitoryhmässä tehtävässä työssä kasvatusohjaajan työn vaikuttavuudet koettiin kirjaamisten ja lainsäädännön näkökulmasta haasteelliseksi. Yksilöllisessä oppilashuoltoryhmässä tulee olla lainmukainen opiskeluhoollon edustaja, joilla tarkoitetaan koulukuraattoria, kouluterveydenhoitajaa tai koulupsykologia. Aina ei kuitenkaan ole tieto kulkenut opiskeluhoollon henkilöille. Tällöin kasvatusohjaaja on ollut opiskeluhoollon epävirallisena edustajana neuvottelussa ja kirjaamisasiat ja muut lain vaatimat asiat saattavat jäädä huomioimatta, vaikka asia sinänsä tuleekin hoidettua hyvin.

”Semmosia musta on välillä ollu, jossain kohtaan oisin ajatellu, että kun on nää yksilölliset oppilashuoltoryhmät, niin lain mukaan siellä pitää aina olla oppilashuollon edustaja, eli kuraattori, terveydenhoitaja tai psykologi, mutta meidänkin talossa on välillä niitä, että se tieto ei tuu meille virallisille tahoille ja sitten siellä on kasvatusohjaaja ja sitten niitä ei ehkä kirjata.”(H3)

5.3 Palaute kasvatusohjaajan työstä

Yhtenä pääkategoriana aineistosta nostan esille palautteen kasvatusohjaajan työstä. Palaute on kerätty informanttien kokemuksen pohjalta ja siitä, millaista palautetta he ovat kuulleet kasvatusohjaajan työstä. Esittelen palautteen kolmen eri yläkategorian alla omina alaotsikoinaan. Yläkategorioita ovat palaute kouluhenkilökunnalta, palaute oppilailta ja palaute huoltajilta.

Palaute kasvatusohjaajan työstä nousee aineistosta esiin pienimpänä osiona johtuen viimehetken lisäyksestä teemahaastattelurunkoon. Lisäsin osion sen jälkeen, kun olin jo lähettänyt haastateltaville aineiston etukäteen tutustuttavaksi. Pidän kuitenkin tärkeänä käsitellä myös tämän osion tutkimuksen tuloksissa. Kokemuksiin pohjautuvan palautteen avulla saa mielestäni kokonaisvaltaisemman kuvan kasvatusohjaajan työn vaikuttavuudesta kouluissa. Alla olevassa kuviossa kiteytetään pääkategoriasta muodostuvat ylä- ja alakategoriat.

Kuvio 5: Palaute kasvatusohjaajan työstä

5.3.1 Palaute kouluhenkilökunnalta

Kasvatusohjaajaa pidetään arvostettuna työntekijänä kouluyhteisössä. Muu kouluhenkilökunta saa kasvatusohjaajalta suurta apua erilaisissa tilanteissa koulun arjessa. Informantit ovat kuulleet ja käyneet paljon keskustelua etenkin opettajien kanssa siitä, kuinka paljon kasvatusohjaajasta on apua esimerkiksi erilaisten pulmatilanteiden hoitamisessa. Suurimpana asiana aineistosta nousee kouluhenkilökunnalta tulleen palautteen osalta juurikin luokkien kanssa tehtävä yhteistyö. Kasvatusohjaaja pitää myös paljon yhteyttä oppilaiden vanhempiin. Opettajilta on kuulunut paljon positiivista palautetta tästä yhteydenpidosta, sillä se helpottaa heidän työtään merkittävästi.

”Kyllä mä ajattelen niin, että kasvatusohjaaja on arvostettu henkilö meidän kouluyhteisössä ja se on meidän yhteisöllisessä opiskelijahuollossa mukana ja kyllä opettajat kokee, että he pulmatilanteissa, joskus luokissa voi olla tosi negatiivinen ilmapiiri ja sitä pitää lähteä jostain kautta purkamaan, niin

tämmösissä tilanteissa kyllä opettajat on kokenu, että he saa sen työpariuden kautta positiivisia asioita.” (H1)

” Henkilökunnalta se viesti on tullut enemmän sieltä ryhmien kanssa tehtävästä työstä, on sieltäkin siitä henkilökohtaisesta avusta, mutta enemmän se on sieltä luokkien kanssa tehtävästä työstä, että on päässyt ottamaan niitä luokkia haltuun opettajan kanssa.” (H2)

Muun opiskeluhuollon palaute kasvatusohjaajan työstä on myös positiivista. Kasvatusohjaaja mahdollistaa erilaisten ryhmien vetämisen ja aineistosta nouseekin esiin, että ilman häntä ei ryhmiä todennäköisesti pystyttäisi ylläpitämään. Kasvatusohjaajalla on myös merkittävä vaikutus opiskeluhuollon ajantasaisen tiedon saantiin, sillä hän on jatkuvasti läsnä oppilaiden arjessa ja tietää mitä koulussa tapahtuu.

”kyllä se on tosi hyvä ja sitten on aina se työpari, kun jotain yhteisöllistä tehdään, niin on ihan eri lähteä suunnittelemaan noita, kun tietää, että on joku kenen kanssa vetää niitä. Ei niitä ryhmiä varmaan olisi jos ei olisi sitä työparia.” (H3)

5.3.2 Palaute oppilailta

Etenkin alakoulun puolelta informantit ovat kuulleet suoraa palautetta kasvatusohjaajan työstä. Yläkoululaisten osalta palautetta ei niin paljon tule, mikä selittyy ikäkauteen liittyvistä seikoista. Yläkoululaisten osalta informantit kokivat, että palaute pitää etsiä ja havaita itse. Oppilaat eivät informanttien mukaan juurikaan pohdi sitä, millä ammattinimikkeellä kukin työtä tekee, vaan he pohtivat henkilöä ja palautteeseen vaikuttaa heidän mieltymyksensä henkilön persoonallisuuteen. Oppilailta palaute on kuitenkin ollut suurimmaksi osaksi positiivista. Negatiivistakin palautetta on kuulunut oppilaiden suunnalta, etenkin silloin, kun kasvatusohjaaja on tullut selvittämään jotakin ikäviä asioita, joihin tietyt oppilaat ovat liittyneet.

”Mää en hirveesti kuule. Mutta kyllä jotkut nuoret on sanoneet, että se on tosi kiva ja sen kans on mukava käydä jutteleen.” (H5)

”Ne on tuottanut enemmän sitä tyyppiä, sitä henkilöä, oppilaat ei pääasiassa mieti, että onko se kasvatusohjaaja vaan mikä vaan ne miettii sitä henkilöä, ja mä tavallaan ymmärrän sen oikein hyvin, että oleellista on että on hyvä tyyppi, jota on helppo lähestyä. Tää on mulle se palaute mitä mää oon saanu oppilailta. Että meillä on mukava tyyppi. Tai sitten se on tyhmä. Että se on se henkilö se juttu, se palaute.” (H2)

”No kyllähän hekin on hyvin kiitollisia siitä, että heillä on joku henkilö, mutta ei tommonen ysiluokkalainen vielä oo kauheen, että harvemmin ne sanoo, että

on tosi kiva tulla sun luo, että se palaute pitää hakee jotain muuta kautta, mutta he kokee kyllä sen kasvatusohjaajan työn merkityksellisenä.” (H1)

5.3.3 Palaute huoltajilta

Oppilaiden huoltajilta kuultu palaute kasvatusohjaajan työstä on positiivista. Huoltajat ovat nähneet merkityksellisenä kasvatusohjaajan helpon lähestyttävyyden ja konkreettisen avun esimerkiksi läksyparkin kautta. Erityisesti sellaisten oppilaiden huoltajat, joiden lapsella on ollut riski olla saamatta peruskoulun päättötodistusta, ovat kertoneet kasvatusohjaajan työpanoksen olleen merkittävä todistuksen saamiseksi.

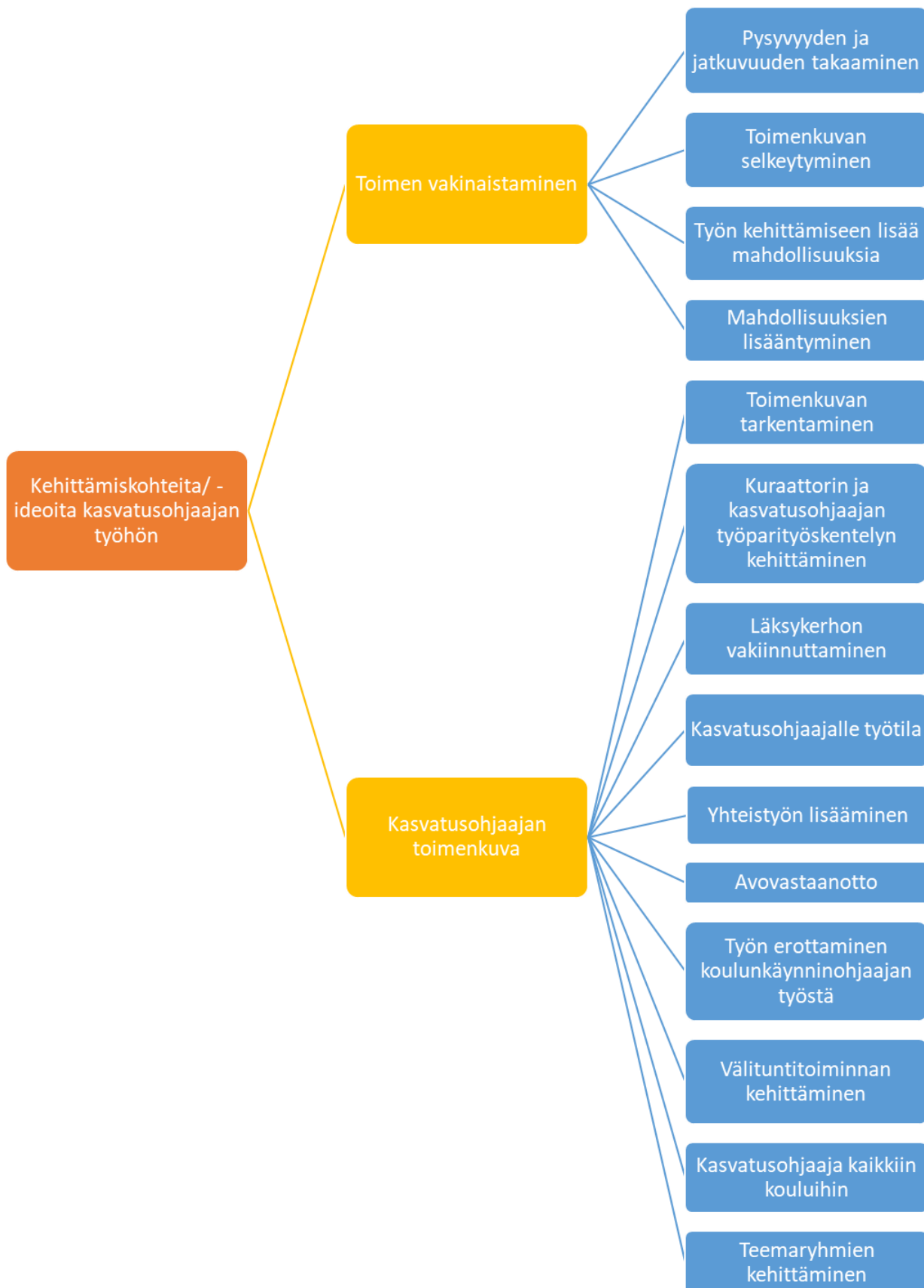
”Enemmän alakoulun puolelta, että hänhän pitää alakoululaisille semmosta läksykerhoa ja muuta, että enemmänkin sieltä alakoulun puolelta vanhemmilta, kun hän siellä auttaa ja selvittelee.” (H5)

”--on itse asiassa joitakin keskusteluja käyty nimenomaan siitä henkilökohtaisesta avusta, siitä miten helposti lähestyttävissä kasvatusohjaaja on.” (H2)

”--niin kyllä huoltajat on hyvin kiitollisia myös sille kasvatusohjaajalle, joka on ollut heihin yhteydessä, joka on ollut siihen lapseen yhteydessä tai nuoreen ja tehnyt myös kaikkensa, että hän pystyisi tulemaan.” (H1)

5.4 Kehittämiskohteita ja -ideoita kasvatusohjaajan työhön

Viimeisenä pääkategoriana nostan aineistosta esiin kehittämiskohteita/ -ideoita kasvatusohjaajan työhön. Teemahaastatteluiden pohjalta nousi joitakin konkreettisia ideoita siitä, mitä kasvatusohjaaja voisi tehdä. Lisäksi toimenkuvaan liittyviä tarkennuksia nousi esiin. Jokainen informantti nosti isona kehityskohteena sen, että kasvatusohjaajan toimi tulisi vakinaistaa. Tällä hetkellä työ on määräaikainen vuoden kerrallaan, mikä luo epävarmuutta työn jatkuvuudelle ja pysyvyydelle. Alla oleva kuvio kiteyttää tästä pääkategoriasta muodostuneet ylä- ja alakategoriat.

Kuvio 6: Kehittämiskohteita ja -ideoita kasvatusohjaajan työhön

Kasvatusohjaajan toimen vakinaistamisen myötä pystyttäisiin informanttien kokemusten mukaan takaamaan pysyvyys ja jatkuvuus kasvatusohjaajan työn osalta. Oppilaiden kannalta informantit kokevat tärkeänä, että kasvatusohjaajan toimi olisi pysyvä ja työtä tekevä henkilö ei vaihtuisi usein. Kasvatusohjaaja on jatkuvasti oppilaita lähellä, joten oppilaat muodostavat häneen henkilönä läheisen suhteen. Hän on yksi tärkeä aikuinen monelle oppilaalle.

”Kehittämistarve olis se, että se olis pysyvä paikka. Ois hirveen tärkeä se jatkuvuus, se että se on se sama ihminen, se ois oppilaita ja kaikkia ajatellen tosi tärkeä. Onneksi meillä ei oo nyt se vaihtunutkaan, mutta kun se tälleen päätöksissä menee, niin vois olla, että siinä ois joka vuosi aina eri ihminen.” (H4)

”Kyllä mä ajattelen niin, että me päästäis semmoseen tiettyyn pysyvyyteen niin me pystyttäis määrittämään isossa kuvassakin se hänen työtonttinsa, jollonka me voitais hyödyntää häntä vielä tehokkaammin verkostoissa, jos se toimi olisi pysyvä. Nythän me eletään vuosi kerrallaan.” (H1)

Kasvatusohjaajan työn kehittämiseen toimen vakinaistaminen lisäisi informanttien kokemusten mukaan mahdollisuuksia. Kasvatusohjaaja on mukana kehittämässä koko kouluyhteisön toimintaa oman toimen kehittämisen lisäksi. Toimen vakinaistamisen myötä informantit näkevät, että myös kouluyhteisön kehittämiseen tulisi lisää mahdollisuuksia ja kanavia.

”--mutta ei vaan pelkästään sitä omaa työnkuvaan kiinteästi kuuluvaa työtä, vaikka kiusaamisen selvittelyjä ja yksittäisten oppilaiden tukemista ja tällaista tyypistä. Ei vaan niitä, vaan koko yhteisöä hän on kehittämässä ja sen myötä ehkä myös koulunkin mallista voi löytää lisää niitä kanavia, kun tulisi sitä pysyvyyttä.” (H1)

Aineistosta nousee esiin tarve tarkentaa kasvatusohjaajan toimenkuvaa. Informanttien kokemusten mukaan olisi tärkeää erottaa kasvatusohjaajan ja koulunkäynninohjaajan/ -avustajan työ toisistaan. Kasvatusohjaajaa käytetään kokemusten mukaan jonkin verran koulunkäynninohjaajan toimenkuvaan liittyvissä töissä, kuten kokeiden valvonnassa. Aineistosta nousee esiin ajatus, että kasvatusohjaajan ammattitaitoa hyödynnettäisiin paremmin ja toimenkuvaa tarkennettaisiin siltä osin.

”Mä pitäisin ehkä sitä, että me tunnistettais jatkuvasti koulussa se, että se ei oo ohjaaja, kasvatusohjaaja ei ole koulunkäynnin ohjaaja. Se on eri. Aika hyvin mä luulen, että täällä se tunnustetaan, mutta siinä joillain saattaa käydä... Mun kokemus on ehkä, että saattaa käydä niin, että sitten ruetaan pitää sitä kasvatusohjaajaa koulunkäynninohjaajana luokassa, että sitten se tekee sitä koulunkäynninohjaajan duunii.” (H2)

”Toimenkuvan tarkennusta ylipäättään. Että hänellä on se oma juttunsa ja oma vastuualueensa, eikä sillain että hän on semmonen apuri, että voidaan helposti ottaa, että nyt sä tuut tähän näin ja että arvostettais sitä hänen työpanostaan ja hän tekee tämmöstä työtä.” (H5)

Toimenkuvan tarkentamiseen nousee esille tarve erotella myös kasvatusohjaajan työtä koulukuraattorin työstä. Tulosten esittelyssä aikaisemmin olen nostanut dokumentointiin liittyen asioita, jotka liittyvät kasvatusohjaajan toimenkuvan tarkentamiseen. Koulukuraattorit eivät ole mustasukkaisia asiakkaistaan, mutta informanttien kokemusten mukaan kasvatusohjaajan toimenkuvan näkökulmasta olisi hyvä pitää jatkuvasti esillä sitä, ettei kasvatusohjaaja lähtisi tekemään sellaista yksilötyöskentelyä oppilaiden kanssa, joka kuuluisi koulukuraattorin toimenkuvaan.

”Ja jos meidän kasvatusohjaaja on hirveen aktiivinen toimimaan näiden oppilaiden kanssa ja tavallaan siinä yksilötyöskentelyssä lähtee paljon pohdiskelemaan, menee syvälle siihen oppilaan kanssa työskentelyyn, niin se ei välttämättä tue sitä. Mää en sano etteikö se vois tukea, mutta se ei välttämättä tue, jos se lähtee työskenteleen, kun sen työskentelyn pitäis lähtee kuraattorin tai psykologin kanssa.” (H2)

”Että semmonen vuoropuhelu pitää olla jatkuvasti. Se on semmonen yksilöasiakkuudessa ja mun työhön liittyvä, mikä voi sotkee helposti jos on sosionomi, joka työskentelee, tavallaan vois olla myös kuraattorina. Työnkuvan tunnistaminen tärkeä asia.” (H2)

Aineistosta nousee esille seuraavia konkreettisia kehityskohteita ja -ideoita kasvatusohjaajan työhön: koulukuraattorin ja kasvatusohjaajan työparityöskentelyn kehittäminen, läskykerhon vakiinnuttaminen, oma työtila tai huone kasvatusohjaajalle, yhteistyön lisääminen kasvatusohjaajan ja erityisopettajan välille, avovastaanotto, välituntitoiminnan kehittäminen, teemaryhmien kehittäminen sekä kasvatusohjaajan palkkaaminen jokaiseen kouluun.

”--kun kasvatusohjaaja näkee ihan sairaasti oppilaita täällä, se näkee kaikki tai on todella monien. Niin että se osais tai onko meillä joku tapa, että me voitais tehdä ehkä parityöskentelynä tai jotain semmosia juttuja.” (H2)

”Tietysti on ollut hyvä, että hän on ollut tämmönen jonka voi äkkiä saada, mutta tietynlaista struktuuria enemmän siihen sitten, että milloin hän on enemmän alakoululla ja milloin yläkoululla. Kyllä hän laittaa, että tässä huoneessa tänään, mutta oisko jotain sellasta avovastaanottoa tai muuta.” (H5)

”Kasvatusohjaajalla ei oo omaa huonetta, mikä johtaa, että hän joutuu aina etsimään huoneen, mikä on ihan sikamaista, tottakai pitäisi olla oma huone. Se johtaa siihen, että ei oo sitten niin helppo pitää semmosta kokoontumistilaa.” (H3)

”Yks varmaan, mikä vois olla, niin joku välituntitoiminta, että meillä ei semmosta oo ollu -- Ei tarkoitus ois että kaikille jotain, mutta että ois joku, kun on niitä yksinäisiä lapsia, joilla ei oo kavereita, tai sitten niitä, joilla aina sattuu ja tapahtuu. Mutta voishan se olla joku muukin, joka sitä vetäis, mutta varmasti semmonen alue tai kohta tässä koulupäivässä, mihin vois panostaa enemmän.” (H3)

6 Johtopäätökset

Kasvatusohjaaja on vakiinnuttanut paikkansa opinnäytetyön kohteena olleissa kouluissa. Kasvatusohjaajan työ näkyy erityisen vaikuttavana ja merkityksellisenä näissä kouluissa. Hänen työtään arvostetaan paljon ja ilman häntä koulun arki olisi haastavampaa. Erään haastateltavan kommentti: ”tuska tulee, jos se joskus meiltä lähtee pois”, kuvaa osuvasti sitä, kuinka merkityksellisenä kasvatusohjaajan työ näkyy koulun muiden työntekijöiden silmissä. Myös oppilaat saavat paljon hyötyä kasvatusohjaajan olemassa olost. Oppilaiden osallisuuteen ja vaikuttamismahdollisuuksiin on pystytty tuomaan enemmän mahdollisuuksia ja resursseja.

Asettamiini tutkimuskysymyksiin löysin kattavasti vastauksia tutkimuksesta. Ensimmäinen tutkimuskysymys koski kasvatusohjaajan työn vaikuttavuuden kokemuksia, joita tuloksista ilmenee runsaasti. Kasvatusohjaajan työ koetaan opiskeluhuollon ja myös muun kouluhenkilökunnan puolelta vaikuttavaksi ja merkittäväksi. Kasvatusohjaajan työn on koettu helpottavan monesta eri näkökulmasta kouluhenkilökunnan ja oppilaiden arkea. Arvostus kasvatusohjaajan työtä kohtaan on suuri.

Toinen tutkimuskysymys koski kehityskohteita kasvatusohjaajan työhön. Tutkimuksen tuloksena nousi useita kehityskohteita, sekä toimenkuvaan liittyviä tarkennuksia että konkreettisia toimintatapoja ja työmuotoja, joita kasvatusohjaaja voisi työssään tehdä ja kehittää. Kerron alla tarkemmin johtopäätöksistä kunkin pääkategorian kohdalta erikseen, joita tein tulosten perusteella peilattessani niitä asettamiini tutkimuskysymyksiin.

Kasvatusohjaaja tekee laajasti yhteistyötä kouluhenkilökunnan kanssa. Hän on opiskeluhuollon henkilöstölle merkittävä työpari sekä yhteisöllisen opiskeluhuollon osalta usein käytännössä päävastuunkantajana. Opettajien kohdatessa erilaisia ryhmdynamiikkaa koskettavia pulmia he voivat pyytää avukseen kasvatusohjaajan. Myös kiusaamistilanteissa kasvatusohjaajalla on suuri rooli niiden hoitamisessa ja selvittelyssä yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. Yhteistyössä on haasteita, kuten lähes kaikessa yhteistyössä. Kasvatusohjaajan

toimenkuva on usein hieman epäselvä muille kouluhenkilökunnan työntekijöille, mutta myös kasvatusohjaajille itselleen. Etenkin koulukuraattoreiden ja koulunkäynninohjaajien kanssa kasvatusohjaajan toimenkuva voi mennä päällekkäin. Tästä seuraa epätietoisuutta siitä, kenen puoleen esimerkiksi opettajan tulee missäkin tilanteessa kääntyä. Haasteita yhteistyöllä toisessa opinnäytetyön kohteena olleessa koulussa nähtiin myös se, ettei kasvatusohjaajalla ole omaa työhuonetta tai muuta työtilaa, jossa hän säännöllisesti tekee töitään ja tapaa oppilaitaan. Tästä seuraa se, ettei häntä aina tavoiteta tarpeen vaatiessa.

Kokemukset kasvatusohjaajan työn vaikuttavuudesta ovat pääasiassa positiivisia. Kasvatusohjaaja on helpottanut merkittävästi etenkin koulukuraattoreiden työtaakkaa hoitamalla yhteisöllisen opiskeluhuollon tehtäviä. Myös opettajat kokevat suurta helpotusta omaan työhönsä kasvatusohjaajan työstä. Oppilaiden hyvinvointiin ja koko kouluyhteisön arkeen kasvatusohjaajalla on kokemusten mukaan suuri vaikutus. Oppilaille on yksi aikuinen lisää, jolla on aikaa kuunnella heitä ja keskustella heidän kanssaan mieltä painavista asioista. Kasvatusohjaaja pystyy joustavasti ottamaan yhteyttä oppilaisiin tarpeen vaatiessa, esimerkiksi poissaolojen seurantaan liittyen. Hänen työnsä on osaltaan ollut vähentämässä poissaoloja.

Haastattelemani opiskeluhuollon henkilöt olivat kuulleet jonkin verran palautetta kasvatusohjaajan työstä. Palaute on ollut pääasiassa positiivista. Ainoastaan oppilailta on kuulunut negatiivista palautetta liittyen tilanteisiin, joissa henkilökemiat eivät kohtaa tai oppilas on tehnyt tai ollut osallisena ikäviin asioihin, joita kasvatusohjaaja joutuu selvittämään heidän kanssaan. Henkilökunnan ja huoltajien palaute liittyy hyvin paljon kasvatusohjaajan helppoon lähestyttävyyteen ja siihen, miten paljon kasvatusohjaaja pystyy joustamaan työssään ja auttamaan siten opettajia, oppilaita ja huoltajia.

Kasvatusohjaajan työhön löytyy kehitettäviä asioita. Kehitettävät asiat liittyvä toimenkuvaan ja toimen vakinaistamiseen. Haastateltavat näkivät erittäin tärkeänä asiana sen, että kasvatusohjaajan toimi olisi vakinainen. Vakinaisen toimen myötä jatkuvuus ja pysyvyys voitaisiin taata. Toimenkuvaan liittyvät kehitysideoita koskevat suurimmalta osin toimenkuvan tarkentamiseen liittyviä asioita. Kasvatusohjaajan toimi tulisi kokemusten mukaan erottaa paremmin omaksi toimenkuvakseen. Erilliseksi toimenkuvaksi koulukuraattorin ja koulunkäynninohjaajan toimenkuvista. Joitakin konkreettisia kehitysideoita nousi tuloksista myös esille, kuten läksykerhon vakiinnuttaminen ja välituntitoiminnan kehittäminen sekä kasvatusohjaajan avoimenaan toiminnan kehittäminen.

Aikaisemmista samasta aiheesta tehtyjen tutkimusten tulokset tukevat opinnäytetyöni tuloksia. Miettinen & Raassina (2016, 35-42) ovat kuvanneet tutkimuksessaan koulusosionomin (kasvatusohjaajaa vastaava nimike) työtä ennaltaehkäiseväksi ja varhaisen puuttumisen keinoin tehtäväksi työkseen oppilaiden ja heidän perheidensä hyväksi. Myöskin haastatteluista nousi usein esiin kokemuksia kasvatusohjaajan työn vaikuttavuudesta ennaltaehkäisevään ja

varhaisen puuttumisen työhön. Leppä (2012, 91) on tutkimuksessaan todennut, että kasvatusohjaajat ja muut vastaavilla nimikkeillä nuorisotyötä ja opiskeluhoitoa tekevät henkilöt lisäävät koulun mahdollisuuksia ennaltaehkäisevään työhön. Tämä seikka nousi vahvasti myös opinnäytetyöni aineistosta. Haastateltavat kokivat, että ennaltaehkäisevään ja yhteisölliseen opiskeluhoitoon on mahdollista panostaa huomattavasti enemmän kasvatusohjaajan avulla.

Peilatesani tuloksia opinnäytetyöni pohjana olevaan teoreettiseen viitekehukseen, voin todeta käytännön vastaavan teoriaa. Kouluissa tehtävää opiskeluhoitoa ohjaavat lait ja säädökset sekä sosiaalialan arvot ja tavoitteet. Opiskeluhoitolaissa (1287/2013, § 13) säädetään koulutuksen järjestäjän vastuusta laatia opiskeluhoitosuunnitelma. Suunnitelmassa tulee ilmetä muun muassa arvio opiskeluhoillon kokonaistarpeesta. Oppilaitoksen tulee noudattaa tehtyä suunnitelmaa ja vastattava siihen tarpeeseen, mikä koulussa ilmenee. Haastatteluista ilmenee, että kasvatusohjaaja on palkattu kouluhin vastaamaan siihen tarpeeseen, mitä opiskeluhoitosuunnitelmasta ilmenee.

Käytännön sosiaalityön pääasiallisena tavoitteena peruskouluissa kuraattoreiden näkökulmasta on oppilaiden tukeminen ja auttaminen siten, etteivät he syrjäytyisi ja saisivat päästötodistuksen (Kurki, Nivala & Sipilä-Lähdekorpi 2006, 20-21). Tämä tavoite nousi myös aineistosta esiin ja haastatteluiden mukaan tavoitteeseen on päästy. Potentiaaliset koulupudokkaat on kyetty tavoittamaan entistä paremmin koulupoissaoloihin puuttumalla ja niitä ehkäisemällä. Myös ehkäisevän työn osalta tulokset vastaavat teoreettista viitekehystä. Ehkäisevän työn tarkoituksena on suojata lapsia ja nuoria erilaisilta sosiaalisilta ongelmilta (Lundbom 2014, 9-10). Kokemukset kasvatusohjaajan työn vaikuttavuudesta osoittavat, että kasvatusohjaajan työllä on vaikutusta oppilaiden hyvinvointiin ja osallisuuteen. Hyvinvoinnin sekä osallisuuden kasvaessa erilaiset sosiaaliset ongelmat ovat helpommin ehkäistävissä. Kokemuksista kasvatusohjaajan työstö nousee vahvasti esiin myös moniammatillinen yhteistyö. Koulu on laaja kenttä, jossa työskentelee eri alojen ammattilaisia. Kasvatusohjaaja tekee jatkuvasti yhteistyötä niin opetusalan henkilöiden kuin sosiaalialan eri verkostoissa. Tällä yhteistyöllä kasvatusohjaaja pyrkii huomioimaan oppilaiden tarpeet kokonaisvaltaisesti yhdessä muiden ammattilaisten kanssa. Isoherranen (2005, 14) kuvaa moniammatillista yhteistyötä sosiaali- ja terveysalan asiakastyössä eri ammattilaisten työskentelynä, jonka pyrkimyksenä on huomioida asiakkaan tilanne kokonaisuudessaan.

7 Pohdinta

Opinnäytetyön tekeminen aiheesta, joka on itselleni kiinnostava, on ollut mielekästä ja antoisaa. Olen työtä tehdessäni oppinut valtavasti kouluissa tehtävästä sosiaalityöstä ja sen mahdollisuuksista. Koulun sosiaalityö on vahvasti ennaltaehkäisevää lastensuojelutyötä. Olen päässyt haastattelemaan opinnäytetyön tiimoilta koulusosiaalityön ammattilaisia ja olen saanut heiltä valtavasti eväitä oman ammattitaidon rakentamiseen.

Opinnäytetyön aiheen rajaaminen onnistui yhteistyössä työelämän ja opinnäytetyön ohjaajan kanssa. Aloitin aiheen rajaamisen ensin lasten ja nuorten kanssa tehtävään työhön. Sitä kautta päädyin sijoittamaan opinnäytetyöni koulumaailmaan ja opiskeluhooltoon. Aikaisempiin opinnäytetöihin ja tutkimuksiin perehtyessäni havaitsin tarpeen tutkia kasvatusohjaajan/koulusosionomin ja muilla nimikkeillä koulussa toimivien sosionomien työn vaikuttavuutta koulussa. Koulukuraattorit eivät kuuluneet tähän joukkoon, heidän työtään on tutkittu runsaasti. Päädyin tutkimaan kokemuksia kasvatusohjaajan työn vaikuttavuudesta. Kokemusten kautta vaikuttavuuden tutkiminen vastaa opinnäytetyölle annettuja ohjeistuksia ja resursseja paremmin kuin vaikuttavuuden tutkiminen muutoin. Esimerkiksi havainnoimalla vaikuttavuuden tutkiminen olisi ollut valtavan laaja ja pitkäkestoinen prosessi, mikäli sen olisi tehnyt kattavasti ja tarkoituksenmukaisesti. Tarkoitukseni oli alun perin tutkia koko kouluhenkilökunnan kokemuksia kasvatusohjaajan työn vaikuttavuudesta, mutta yhdessä työelämän edustajien kanssa päädyimme rajaamaan haastateltavat opiskeluhoillon henkilöstöön sekä mahdollisesti erityisopettajiin. Näillä rajaamisilla sain tarkoituksen mukaisen joukon haastateltavia, joilta kaikilta sain ensikäden kokemuksia kasvatusohjaajan työn vaikuttavuudesta.

Opinnäytetyön prosessi sujui pieniä vastoinkäymisiä lukuun ottamatta jouhevasti. Suunnittelu- vaiheen sain tehtyä aikataulun mukaisesti ja teoreettisen viitekehyksen kasaaminen ja siihen perehtyminen antoi vahvan pohjan haastatteluiden toteutukselle. Haastatteluiden jälkeen alkoi aikaa vievin osuus prosessista. Haastatteluiden litteroiminen vei hieman suunniteltua enemmän aikaa, mutta pääsin sisällönanalysissa etenemään loogisesti ja tehokkaasti. Aineiston taulukoinnin ja luokittelun yhteydessä koin useita oivalluksia, joista löysin vastauksia asettamiini tutkimuskysymyksiin. Tuloksia kasatessani tein erilaisia kuvioita ja käppyröitä hahmottaakseni kokonaisuuden paremmin. Näin kykenin löytämään aineistosta asiayhteyksiä, jotka olisivat todennäköisesti ilman kuvioita jääneet huomaamatta. Tulosten kirjoittaminen oli helppoa huolellisesti tehdyn aineistonanalyysin jälkeen.

7.1 Eettisyys ja luotettavuus

Tutkimusta tai tutkielmaa tehtäessä on pohdittava tiettyjä eettisiä kysymyksiä riippumatta työn aiheesta. Näitä ovat Jyväskylän yliopiston (2009) mukaan toimintatapojen rehellisyys, huolellisuus ja tarkkuus sekä eettisesti kestävä tiedonhankinta-, tutkimus- ja arviointimenetelmät. Lisäksi julkaisun tulee olla avointa ja muiden tutkijoiden työ tulee huomioida asianmukaisesti. Myös tutkimuksen suunnittelu, toteutus ja raportointi tulee tehdä asetettujen vaatimusten mukaisesti. (Jyväskylän yliopisto 2009.)

Yleisten kaikkia tutkimuksia ja tutkielmia koskevien eettisten kysymysten lisäksi on pohdittava oman työn aiheeseen liittyviä kysymyksiä. Opinnäytetyön aiheen koskettaessa omaa mahdollista tulevaisuuden työtä on tutkimusote pidettävä neutraalina ja jätettävä omat ajatukset ja pohdinnat vähemmälle. Opinnäytetyön tulosten on pohjauduttava aineistoon. Tämä seikka vaikuttaa merkittävästi myös opinnäytetyön luotettavuuteen.

Luotettavuuteen vaikuttavat monet seikat neutraalin tutkimusotteen lisäksi. Luotettavuuteen vaikuttavat muun muassa kykyni analysoida keräämääni aineistoa ja kyky oivaltaa asioita. Sitoutumiseni ja kiinnostukseni aiheeseen ovat merkittäviä seikkoja opinnäytetyön luotettavuuden kannalta. Aiheen tulee olla kiinnostava, mutta siihen ei voi suhtautua liian henkilökohtaisesti luotettavuuden varmistamiseksi. Neutraalia tutkimusotetta ei siis voi mielestäni korostaa liikaa ja se tulee pitää mielessä koko prosessin ajan. Yhtenä luotettavuuteen vaikuttavana asiana näen haastatteluihin osallistuvien henkilöiden aidon halun olla mukana opinnäytetyössäni. Vastauksista kumpuaa väistämättä esiin, jos vastaaja ei ole vapain mielin osallistumassa haastatteluun.

Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus ovat asioita, joita pohdin koko opinnäytetyöprosessin ajan. Kyseessä on tutkimus, jonka yhtenä tavoitteena oli löytää mahdollisia kehityskohteita kasvatusohjaajan työhön, joten eettisyys tuli pohtia tarkoin. Kasvatusohjaajan työ tapahtuu lasten ja nuorten kanssa ja se tavoittelee hyvinvoinnin ylläpitämistä sekä parantamista koulu maailmassa. Koulu on iso osa lapsen ja nuoren elämää, joten kouluhyvinvoinnin vaikutukset heijastuvat väistämättä koko elinympäristöön, jossa lapsi tai nuori elää. On tehtävä eettisesti kestäviä ratkaisuja opinnäytetyöprosessin läpiviemiseksi. Myös luotettavuus korostuu työssä paljon. Ihmisten kokemusten pohjalta asioita selvitettäessä on pohdittava tarkoin vastauksia ja niiden todenmukaisuutta. Toisen kokemus voi olla erilainen samanlaisesta tilanteesta, sillä me jokainen toimimme omista lähtökohdista ja oman työtehtävän näkökulmasta.

7.2 Jatkotutkimusaiheet

Vaikuttavuuden tutkiminen laajemmassa kokonaisuudessa nousee ensimmäisenä mieleen poh tiessani jatkotutkimusaiheita opinnäytetyölleni. Sen tekeminen ei ehkä kuitenkaan ole mahdollista ammattikorkeakoulun opinnäytetyön viitekehyksessä. Ehkä silloin, jos opinnäytetyölle on useampia tekijöitä, ja työn tekeminen jakautuu pidemmälle aikavälille, voisi laajempi vaikuttavuustutkimus soveltua myös ammattikorkeakoulun opinnäytetyöksi.

Suomen kouluissa on jonkin verran sosionomeja, jotka toimivat kasvatusohjaajan tai muun vastaavan nimikkeen alla. Näkisin tarpeelliseksi toistaa tämän opinnäytetyön myös muissa kouluissa ja maantieteellisesti eri alueilla. Näin saataisiin kattavampi kuva kokonaistilanteesta kasvatusohjaajien ja muiden vastaavien nimikkeiden vaikuttavuudesta kouluissamme.

Jatkotutkimusaiheena voisi olla myös samankaltainen tutkimus kokemuksista kasvatusohjaajan työn vaikuttavuudesta, mutta kohderyhmänä voisi olla oppilaat. Tutkimuskysymykset voisi tälle jatkotutkimusaiheelle muodostaa tämän opinnäytetyön tutkimuskysymyksiä mukaillen, jolloin saataisiin samankaltaiset tutkimukset eri kohderyhmistä.

Lähteet

Painetut

Gråsten-Salonen H. & Mehtiö M. 2017. Koulun sosiaalityö osana opiskeluhoitoa. Teoksessa Sosiaalityön käsikirja, Toimittanut Kananoja A., Lähteinen M. & Marja-mäki P. 4. uudistettu laitos. Helsinki: Tietosanoma Oy.

Isoherranen K. 2005. Moniammatillinen yhteistyö. Porvoo: WSOY.

Kurki L., Nivala E. & Sipilä-Lähdekorpi P. 2006. Sosiaalipedagoginen sosiaalityö koulussa. Helsinki: Hakapaino Oy.

Tuomi J. & Sarajärvi A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu laitos. Helsinki: Tammi.

Tuomi J. & Sarajärvi A. 2011. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 7. uudistettu laitos. Vantaa: Hansaprint Oy.

Sähköiset

Hänninen E. & Lahti M. 2017. ”Yksi turvallinen aikuinen lisää”. Sosionomi kasvatuskumppanina sekä lasten hyvinvoinnin tukijana peruskoulussa. Opinnäytetyö (YAMK). Tampereen ammattikorkeakoulu. Viitattu 28.10.2019. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/127428/Hanninen_Elina_Lahti_Minna.pdf?sequence=2&isAllowed=y

Jyväskylän yliopisto 2009. Etiikka. Viitattu 21.11.2019. <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/tutkimusprosessi/etiikka>

Kontio M. 2010. Moniammatillinen yhteistyö. TUKEVA -hanke, Oulu. Viitattu 19.11.2019. <http://www oulu.ouka.fi/seutu/tukeva/Moniammatillinen-julkaisu.pdf>

Kuuskeri C. 2013. Koulun sosiaalityö ja lastensuojelu moniammatillisen yhteistyön näkökulmasta. Pro Gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto. Viitattu 19.11.2019. <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/84294/gradu06500.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Lastensuojelulaki 417/2007. Annettu Helsingissä 13.4.2007. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417#L1P3a>

- Leppä T. 2012. Nuorisotyö koulussa kuraattoreiden näkökulmasta. Opinnäytetyö (YAMK). Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Viitattu 11.4.2020. <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/41976/Leppa%20opinnaytetyo%20030512.pdf?sequence=1>
- Lundbom, P. 2014. Ehkäisevä työ käsitteenä ja toimintana. Teoksessa Pykkänen, S. & Viitanen, R. (toim.) Ehkäisevä työ pedagogisesti. Katsauksia ja aineistoja 30, 2014. Helsinki: Humanistinen ammattikorkeakoulu. Viitattu 20.11.2019. <https://www.humak.fi/wp-content/uploads/2015/03/Humak-ehkaiseva-tyo-pedagogisesti.pdf>
- Miettinen H. & Raassina E. 2016. Ennaltaehkäisevää sosiaalityötä koulussa. Koulusosionomi kouluhyvinvoinnin edistäjänä. Opinnäytetyö (YAMK). Metropolia ammattikorkeakoulu. Viitattu 28.10.2019. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/121801/Miettinen_Heidi_Raassina_Emma.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013. Annettu Helsingissä 30.12.2013. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2013/20131287>
- Pippuri T. 2015. Koulun sosiaalityön asiakkuudet ja asiakasprosessit. Tampereen yliopisto, Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö, Sosiaalityön ammatillinen lisensiaatintutkimus. Viitattu 29.1.2020. <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/98294/LISURI-1450689529.pdf?sequence=1>
- Suhonen T. 2017. Asiakslähtöisyys ja monialainen yhteistyö oppilashuollossa: Oppilashuolto-prosessi systeemisenä palvelukokonaisuutena. Väitöskirja. Lappeenrannan yliopisto. Viitattu 27.4.2020. <https://lutpub.lut.fi/bitstream/handle/10024/130367/Timo%20Suhola%20A4.pdf?sequence=2&isAllowed=y>

Kuviot

Kuvio 1: Aineiston analysoinnin vaiheet	16
Kuvio 2: Palaute kasvatusohjaajan työstä.....	18
Kuvio 3: Yhteistyö	20
Kuvio 4: Kokemukset kasvatusohjaajan työn vaikuttavuudesta	24
Kuvio 5: Palaute kasvatusohjaajan työstä.....	31
Kuvio 6: Kehittämiskohteita ja -ideoita kasvatusohjaajan työhön	34

Taulukot

Taulukko 1: Ote sisällönanalyysitaulukosta	17
--	----

Liitteet	
Liite 1: Teemahaastattelurunko	46

Liite 1: Teemahaastattelurunko

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU

*Yhdessä
enemmän*

Teemahaastattelu

46 (4

Juha-Petteri Jokitalo 1800851

10.1.2020

Teemahaastattelurunko

Oppilashuollon kokemuksia sosionomin työn vaikuttavuudesta

Teema 1: kokemukset kasvatusohjaajan työn vaikuttavuudesta

1. Miten ja milloin yhteistyö kasvatusohjaajan kanssa on alkanut?
 - a. Millaista yhteistyötä teet kasvatusohjaajan kanssa?
 - b. Millaisia haasteita yhteistyössänne on noussut esiin?
2. Miten kasvatusohjaajan työpanos on vaikuttanut omaan työmäärääsi?
3. Miten oma työsi on muuttunut kasvatusohjaajan toimen alkamisen jälkeen?
 - a. Miten työssäsi kohdattavat tilanteet ovat muuttuneet?
 - b. Miten oppilaiden kynnys hakeutua/ohjautua luoksesi on muuttunut? (nousut/pysynyt ennallaan/madaltunut)
4. Miten koet kasvatusohjaajan työn vaikuttaneen koulun arjessa?
 - a. Positiiviset kokemukset?
 - b. Negatiiviset kokemukset?

Teema 2: Palaute kasvatusohjaajan työstä?

- a. Kollegoilta
- b. Oppilailta
- c. Huoltajilta

Teema 3: Kehittämiskohteita/ -ideoita kasvatusohjaajan työhön.

1. Miten kasvatusohjaajan työtä voisi mielestäsi kehittää?
 - a. Millaisia kehittämistarpeita on noussut esiin oman toimenkuvasi näkökulmasta?
 - b. Millaisia kehittämistarpeita on noussut esiin laajemmin koko kouluyhteisön näkökulmasta?